

Broedvogelverslag

Terreinen van Landschap Noord-Holland in

West-Friesland

2012

Weelpolder
Braakpolder
Kolk van Dussen / Wadweere
Waterberging Twisk
Polder Westerveer
Polder Berkmeer
Kerkepolder / Leekerlanden



2. 10/1



Broedvogelverslag
West-Friesland
2012

**Weelpolder
Braakpolder
Kolk van Dussen / Wadweere
Waterberging Twisk
Polder Westerveer
Polder Berkmeer
Kerkepolder / Leekerlanden**

Roelf Hovinga
Beheereenheid Noord
Landschap Noord-Holland
Januari 2013

Colofon: Broedvogelverslag terreinen van Landschap Noord-Holland in West-Friesland 2012

Auteur: R. Hovinga
Foto voorkant: Plas-dras Polder Berkmeer (R. Hovinga)

INHOUDSOPGAVE

Inleiding

1.	Algemene Informatie	
1.1	Beheerde terreinen in West-Friesland	2
1.2	Het weer in 2012	5
1.3	Broedseizoen 2012; een korte impressie	6
2.	Weelpolder	
2.1	Algemene informatie en Beheer	7
2.2	Broedvogels	7
2.3	Overige waarnemingen	9
3.	Braakpolder	
3.1	Algemene informatie en Beheer	9
3.2	Broedvogels	10
4.	Kolk van Dussen	
4.1	Algemene informatie en Beheer	12
4.2	Broedvogels	13
4.3	Watervogeltellingen	16
5.	Waterberging Twisk	
5.1	Algemene informatie en Beheer	18
5.2	Broedvogels	20
5.3	Watervogeltellingen	23
6.	Polder Westerveer	
6.1	Algemene informatie en Beheer	26
6.2	Broedvogels	28
6.3	Terreingebruik door weidevogels en Beheersaanbevelingen	33
6.4	Overige waarnemingen	36
7.	Polder Berkmeer	
7.1	Algemene informatie en Beheer	36
7.2	Broedvogels	36
7.3	Overige waarnemingen	39
8.	Kerkepolder en Leekerlanden	
8.1	Algemene informatie en Beheer	40
8.2	Broedvogels	41
8.3	Overige waarnemingen	44
9.	Losse waarnemingen uit andere terreinen	45
10.	Conclusies en Aanbevelingen	46

Bijlagen

- Bijlage 1: Verspreidingskaarten Broedvogels Polder Westerveer 2012
Bijlage 2: Broedparen ganzen in een aantal terreinen in West-Friesland in 2012
Bijlage 3: Aantal gedompelde ganzeneieren West-Friesland 2012
Bijlage 4: Broedgevallen Oeverwaluw Waterberging Twisk in 2012



Inleiding

De afgelopen jaren is de oppervlakte natuurterrein in eigendom en/of beheer bij Landschap Noord-Holland (hierna: LNH) in West-Friesland behoorlijk toegenomen. In 2012 bedroeg deze circa 440 hectare.

Een toenemend deel van deze terreinen werd de afgelopen jaren door vrijwilligers en medewerkers van LNH geteld op broedvogels, broedende weidevogels en/of watervogels. Om deze gegevens toegankelijker te maken en overzichtelijker te kunnen presenteren is met ingang van 2011 besloten alle beschikbare informatie jaarlijks samen te voegen in een verslag.

Terreinen als Waterberging Twisk en Polder Berkmeer worden al een aantal jaren gebiedsdekkend systematisch op broedvogels geteld. Daarnaast worden in een toenemend aantal andere terreinen broedvogeltellingen uitgevoerd. In 2012 waren dat bijvoorbeeld de Braakpolder (M. van der Lee), Polder Westerveer, de Weelpolder (R. Hovinga), de Kolk van Dussen, Kerkepolder en Leekerlanden en de Leekerveer (G. Blok en H. Reeze). Ten slotte worden in de loop van het jaar waarnemingen van schaarse broedvogels en andere soortgroepen verzameld tijdens losse bezoeken of via informatie van derden. Ook deze gegevens werden meegenomen in dit verslag.

Hoofdstuk 1 Algemene informatie

1.1 Beheerde terreinen in West-Friesland

In dit hoofdstuk wordt kort ingegaan op algemene informatie over de terreinen van Landschap Noord-Holland in West-Friesland. Van noord naar zuid bevinden zich in West-Friesland de volgende, door LNH beheerde terreinen (zie ook figuur 1 t/m 4):

Bedijkte Boezem (9,99 ha).

Bekaad poldertje, ca. de helft in eigendom LNH. Weilanden met enkele natte laagtes.

Weelpolder (50,65 ha).

Bekade polder direct westelijk van het dorp Aartswoud. Vrijwel geheel in eigendom. In 2011 zijn een tweetal plas-drasgebiedjes ingericht.

Kleiputten Westfriese Dijk (11,64 ha)

Kleiputten in diverse stadia van verlanding.

Braakpolder (21,44 ha)

Grasland met hoge aardkundige waarde. Langs de noordrand aangrenzende kleiputten met riet en ruigte. Ten behoeve van aardkundige en natuurwaarde in 2010 heringericht.

Braakpolder-Zuid (ca. 10,2 ha)

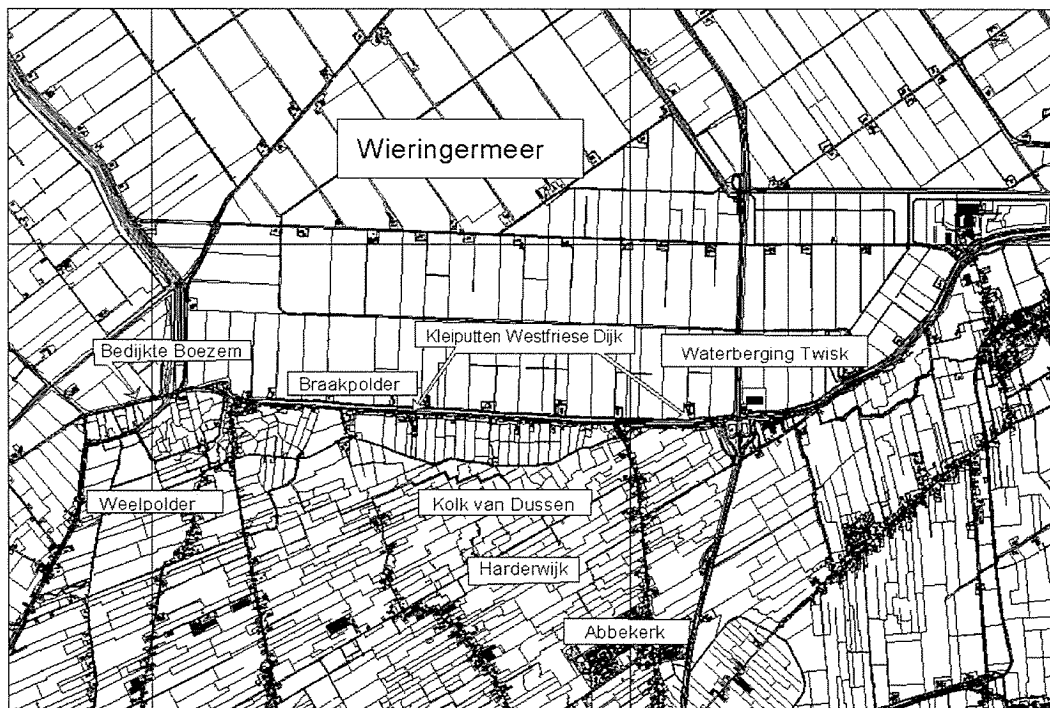
In de winter van 2001-2012 ingerichte droge waterberging die LNH beheert voor HHNK. Door verlaagd maaiveld en aanleg kadetjesland geschikt als weidevogelterrein.

Kolk van Dussen (13 ha waterberging, 27,74 ha grasland)

Kamgrasweides en een in 2008 opgeleverde waterberging die LNH beheert voor HHNK.

Wadweere (circa 10 ha.)

Een droge waterberging met potentie voor weidevogels die LNH beheert voor HHNK.



Figuur 1. Terreinen van LNH in het noordelijk deel van West-Friesland.

Waterberging Twisk / Oostermare (29,26 ha waterberging, 6,93 ha grasland)
Kadetjesland en een in 2005 ingerichte natte waterberging die LNH beheert voor HHNK.

Harderwijk (3,84 ha)

Een drietal percelen reliëfrijk grasland.

't Laeg (60,36 ha)

Open graslandpolder, van groot belang voor broedende weidevogels. In de winter van belang voor Kleine Zwaan, Slechtvalk en Goudplevier.

Opmeerder Wuiver (voorheen Kerkepad Hoogwoud: 16,1 ha)

Graslanden en een oude veenkade die buiten de broedtijd is open gesteld. Kleine aantallen broedende weidevogels.

Lage Hoek (52,88 ha)

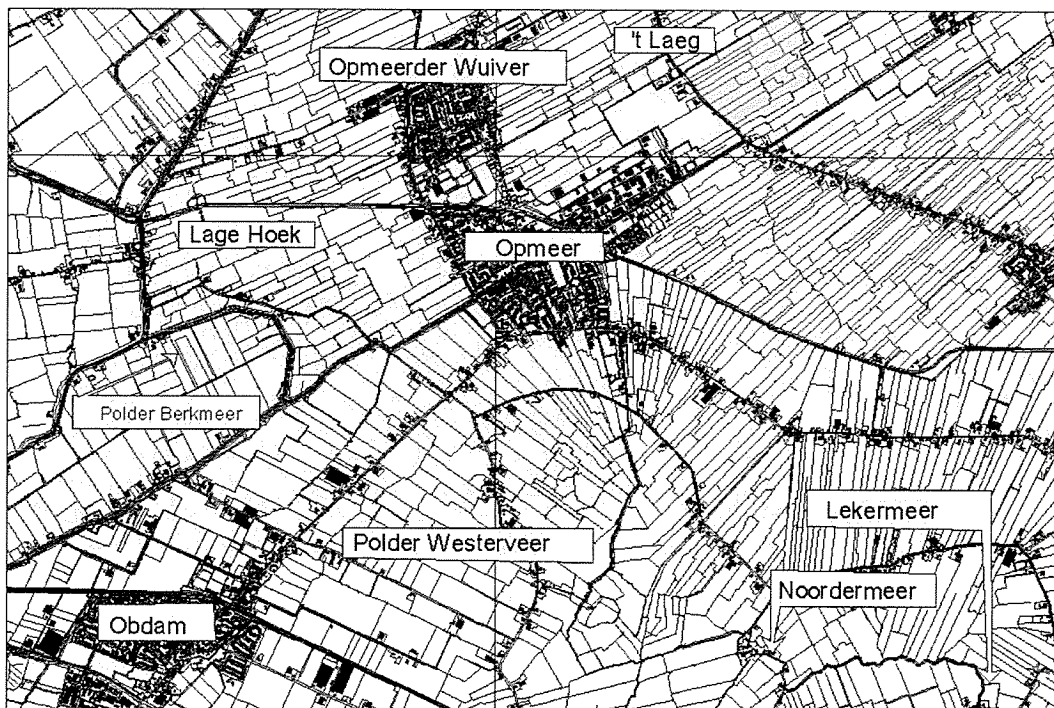
Graslanden aan weerszijden van het weggetje de Lage Hoek. Goed weidevogelgebied. Buiten de broedtijd vaak flinke groepen Kieviten en Goudplevieren.

Polder Berkmeer (18 ha)

Graslanden, een brede sloot en een voorjaars-plasdras. Goed weidevogelgebied, buiten de broedtijd ook van belang voor overwinterende watervogels.

Polder Westerveer (66,13 ha)

Goed weidevogelgebied in een open polder. Buiten de broedtijd van belang voor grote groepen Smienten, Kieviten, Goudplevieren en Wulpen. Voorts een oude molenkade in eigendom.



Figuur 2. Terreinen van LNH in het westelijk deel van West-Friesland.

Noordermeer (Strengweg: 1,83 ha)

Een perceel reliëfrijk grasland langs de Strengweg.

Lekerveer (2,31 ha)

Perceel grasland. Geringe oppervlakte, maar vrijwel jaarlijks diverse paren weidevogels.

Benningbroek (13,48 ha)

Enkele percelen reliëfrijk grasland direct westelijk van de A7. Eén van de laatste restanten grasland met flinke hoogteverschillen in West-Friesland.

Kerkepolder (13,94 ha)

Laag gelegen polder met kleine percelen en veel sloten. 's Winters deels plas-dras.

Van belang voor weidevogels, buiten de broedtijd tevens veel watervogels.

Leekerlanden (6,46 ha)

Enkele percelen grasland en een klein perceeltje moeras. Er broeden kleine aantallen weidevogels, het moerasperceeltje is botanisch interessant en herbergt in de trektijd veel Watersnippen en enkele Bokjes.



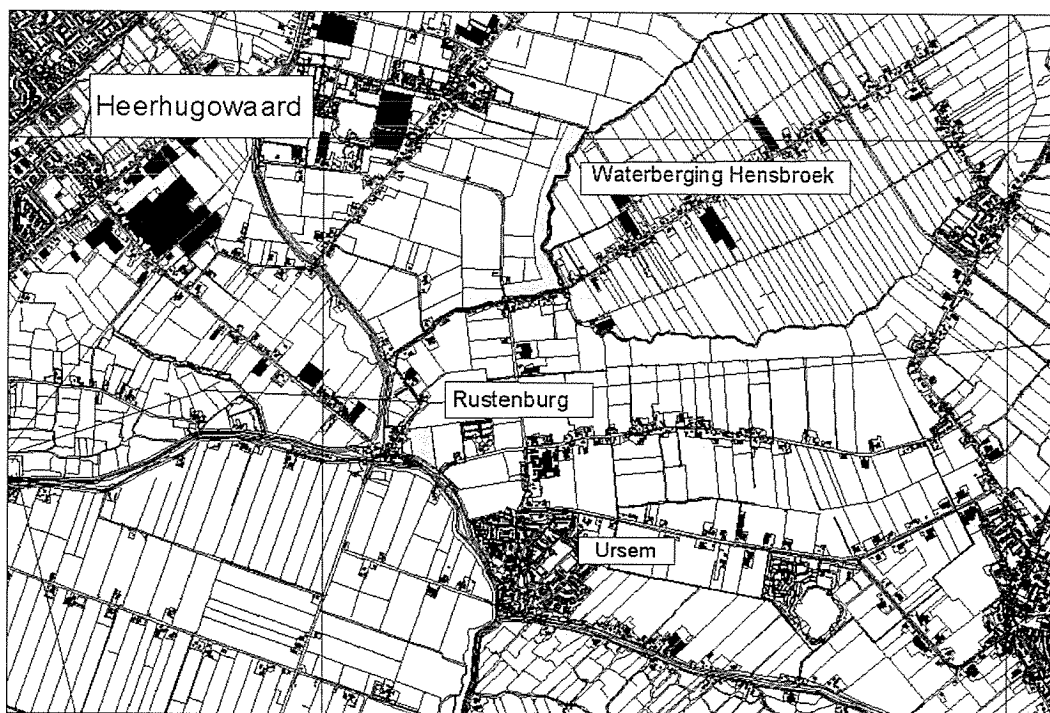
Figuur 3. Terreinen van LNH in het oostelijk deel van West-Friesland.

Waterberging Hensbroek (oppervlakte onbekend)

Een recent door HHNK ingerichte waterberging die in de toekomst mogelijk in langdurig beheer komt bij LNH. Open water, eilandjes en rietkragen, opengesteld door middel van een wandelpad. Broedgebied voor moerasvogels als Roerdomp, Bruine Kiekendief, Waterral en Rietzanger. Op de eilandjes broeden Kluut, Kleine Plevier en Visdief.

Rustenburg (2,45 ha)

Enkele percelen grasland grenzend aan het dorp Ursem. In de nabije toekomst wordt dit terrein waarschijnlijk uitgebreid met een molensloot en een drietal historische strijkmolens langs de Noordschermerdijk.



Figuur 4. Terreinen van LNH in het zuidelijk deel van West-Friesland.

1.2 Het weer in 2012

De winter voorafgaand aan het broedseizoen van 2012 was gemiddeld genomen vrij zacht. Tot eind januari 2012 lagen de temperaturen veelal boven het gemiddelde. Van eind januari tot 12 februari volgde echter een koudegolf, waardoor februari 2,5 °C kouder was dan gemiddeld. Met gemiddeld over het land 244 mm tegen 210 mm normaal was de winter vrij nat. Sneeuw viel er de afgelopen winter, in tegenstelling tot de twee voorgaande winters, nauwelijks. In maart leek het er aanvankelijk op dat we, net als in 2011, opnieuw een droog voorjaar zouden krijgen. April bleek echter erg somber, koud en nat, waardoor er van droogte al snel geen sprake meer was. Ook de eerste helft van mei was erg koud, met zelfs op meerdere nachten nog vorst. Midden mei verbeterde het weer en werd het wat zachter. Juni was daarentegen weer erg wisselvallig en nat. (bron: www.knmi.nl).

1.3 Broedseizoen 2012; een impressie

In maart 2012 leken de omstandigheden voor weidevogels door de droogte aanvankelijk niet erg geschikt. Op veel plaatsen viel het op dat de aantallen zich vestigende Kieviten lager waren dan gebruikelijk. In april sloeg het weer echter om, waardoor van droogteproblemen nergens meer sprake was. Tot midden mei was het koud en somber weer, wat met name voor kuikens van vroege broedvogels als de Kievit ongunstig zal zijn geweest. Op veel plaatsen produceerden Kieviten vervolglegels, waardoor tot eind juli Kieviten met jongen werden waargenomen. Vanaf begin juni werd het opnieuw somber en kouder dan gemiddeld, ook dit zal voor veel weidevogelkuikens een moeilijke periode zijn geweest. Het natte weer zorgde er wel voor dat veel 15-junipercelen pas eind juni / begin juli gemaaid werden. Tegen die tijd waren vrijwel overal de laatste Tureluurs en Grutto's vliegvlug. Ook laat broedende eenden en vervolglegels van bijvoorbeeld Gele Kwikstaart hadden hierdoor meer kans succesvol uit te komen.

	SE	ZT	KrE	KE	TE	Kw	Kl	Sc	Ki	Gr	Tu	VD	VL	GP	GKw
Weelpolder / Bed. Boezem	1	?	1	5				5	6	3	2				
Braakpolder / Bpolder-Zuid	3			2				10	19	10	10				
K. v. Dussen / Wadweere	6	?	15	8	8	1	45	4	10	7	7	48			
Waterberging Twisk	6		14	8	7		53	7	13	9	9	34			
Opmeerder Wuiver	<u>2</u>		<u>1</u>	<u>1</u>				<u>2</u>	<u>2</u>	<u>2</u>	<u>2</u>			<u>1</u>	
't Laeg	<u>8</u>	<u>?</u>	<u>2</u>	<u>11</u>				<u>10</u>	<u>12</u>	<u>35</u>	<u>21</u>			<u>8</u>	<u>2</u>
Lage Hoek	<u>1</u>	?	<u>3</u>	<u>3</u>				<u>12</u>	<u>8</u>	<u>12</u>	<u>15</u>			<u>2</u>	<u>4</u>
Polder Berkmeer	2	1	1					9	12	41	10	3			2
Polder Westerveer	4		5	19	2			16	16	50	19			1	4
Kerkepolder / Leekerlanden		1	1	7	1			7	16	10	4				
Lekerveer															
Strengweg/ Noordermeer								<u>1</u>							
Totaal	33	2+	43	64	18	1	98	83	114	179	99	85	0	12	12

Tabel 1. Indicatie van aantal territoria weidevogels in terreinen van Landschap Noord-Holland in 2012. Afkortingen slaan op Slobeend (SE), Zomertaling (ZT), Krakeend (KrE), Kuifeend (KE), Tafeleend (TE), Kwartel (Kw), Kluut (Kl), Scholekster (Sc), Kievit (Ki), Grutto (Gr), Tureluur (Tu), Veldief (VD), Veldleeuwierik (VL), Graspieper (GP) en Gele Kwikstaart (GKw).

Ondanks het hierboven geschetste beeld leek het in veel terreinen van Landschap Noord-Holland beslist geen slecht jaar. Grote afnames werden nergens geconstateerd. Grutto's en Tureluurs waren veelal in goede aantallen aanwezig. Van de Slobeend

werden opvallend veel vrouwtjes met grote aantallen jongen gezien. Ook werden er dit jaar iets meer Zomertalingen vastgesteld. Alhoewel nergens nesten werden gevonden of vrouwtjes met jongen werden gezien, duidde gedrag van alerte woerdjes in ieder geval in Polder Berkmeer en de Leekerlanden op een broedgeval in de omgeving. In terreinen als de Lage Hoek en Polder Westerveer werden van deze soort onvoldoende waarnemingen verricht om territoria toe te kunnen kennen.

Het aantal Graspiepers was duidelijker lager dan in 2011. De Veldleeuwerik was in 2012 voor het eerst compleet afwezig. Alleen in Polder Westerveer werd enkele malen een zingend mannetje aangetroffen boven aangrenzende reguliere landbouwgrond.

Hoofdstuk 2 Weelpolder

2.1 Algemene informatie en Beheer

De Weelpolder is een bekade polder ten noorden van Aartswoud, welke vroeger in gebruik was als boezemland. Daarnaast zijn inmiddels ook een aantal percelen aan de zuid- en westkant van de Weelpolder aangekocht en in beheer genomen. Het blok percelen wat aan de zuidzijde aan de Weelpolder grenst staat bekend als de geweerkolf. In totaal is rondom de Weelpolder nu 50,65 hectare grond in eigendom bij LNH, verdeeld over een vijftal pachters. De terreindelen zijn gelegen in een landschappelijk fraai gelegen polder met tevens een hoge cultuurhistorische waarde. Toch is de weidevogelstand in deze polder matig tot hooguit redelijk ontwikkeld. Mogelijke oorzaken zijn de nabijheid van wegen, bosschages en bebouwing. De polder wordt extensief beheerd, waarbij overal ruige mest als bemestingsvorm wordt gehanteerd. De graslanden zijn botanisch gezien van weinig betekenis; in de sloten komen hier en daar brakwaterindicatoren als heen (zeebies), ruwe bies en gesteelde zannichellia voor. In 2011 zijn in overleg met Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (hierna: HHNK) een tweetal percelen ingericht als waterberging. De laatste benodigde werkzaamheden (egaliseren, inzaaien) zijn in september 2012 afgerond. In de praktijk zullen deze terreinen vooral worden gebruikt als plas-drasterreinen voor de weidevogels.

2.2 Broedvogels

Het terrein werd geteld op 29 april, 13 mei, 2 juni en 14 juni. Met name vroeg in het seizoen (april) was het wenselijk geweest 1-2 extra bezoeken te brengen. Een aantal soorten zijn hierdoor mogelijk enigszins onderteld.

Met name de aantallen Grutto's en Tureluurs zijn in de Weelpolder de afgelopen jaren gestadig gedaald. Soorten als Scholekster en Kievit zijn constanter gebleven. Al met al zijn de totale aantallen weidevogels in de Weelpolder niet erg hoog meer. De vrij grote variatie aan broedende eendensoorten is wel opmerkelijk, net als het recent geheel ontbreken van weidezangers.

Hopelijk zal met het in gebruik nemen van de 2 waterbergingspercelen de polder weer wat aantrekkelijker worden voor weidevogels. Ook de structuur van een aantal graslanden behoeft aandacht. Op een aantal percelen in met name het centrale deel van de polder en in de geweerkolf staat vanaf eind mei al een dusdanig hoog en dicht pakket gras

dat ze voor weidevogels en hun pullen totaal ongeschikt zijn. Hier wordt de bemesting de komende jaren gestopt om de grasgroei te remmen.

Weelpolder (50,65 hectare)	1992	2002	2009	2012
Grauwe Gans	n.g.	n.g.	n.g.	7
Grote Canadese Gans	n.g.	n.g.	n.g.	1
Nijlgans	n.g.	n.g.	n.g.	1
Bergeend	-	-	-	2
Krakeend	-	-	1	1
Zomertaling	-	-	-	?
Slobeend	4	-	3	1
Kuifeend	1	2	1	5
Scholekster	6	5	6	5
Kievit	6	4	6	6
Kleine Plevier	n.g.	n.g.	n.g.	1
Tureluur	5	5	4	2
Grutto	12	10	5	3
Veldleeuwerik	-	1	-	-
Graspieper	-	1	-	-
Gele Kwikstaart	-	1	-	-

Tabel 2. Broedvogels Weelpolder 1992 – 2012. Gegevens LNH. In 1992, 2002 & 2009 zijn alleen weidevogels gekarteerd. In 2012 werden alle soorten geïnventariseerd exclusief Wilde Eend & Meerkoet. Rode Lijst-soorten zijn in vet weergegeven.

Soortbesprekingen

Hieronder worden een aantal van de meest kenmerkende broedvogels kort besproken. Tussen haakjes eerst het aantal vastgestelde territoria en vervolgens de hoogst geregistreerde broedcode (Zie Sovon-handleiding).

Ganzen

Nu geschikte (lees: voor Vos niet of moeilijk bereikbare) broedplaatsen gaandeweg allemaal bezet raken zoeken broedende ganzen hun heil in West-Friesland steeds meer op allerlei onverwachte plekken. Kale slootkantjes middenin een open polder worden in toenemende mate in gebruik genomen. In 2012 broedden langs slootranden rondom het westelijke waterbergingsperceel al 7 paar Grauwe Gans en een paartje Grote Canadese Gans. De eieren werden allen gedompeld, waardoor broedsucces uitbleef. Een paartje Nijlgans wat vanaf 13 mei werd waargenomen met 6 pullen is mogelijk van elders hier naar toe gewandeld.

Zomertaling (0 ; 1)

Op 29 april bevond een woerdje van deze soort zich in een sloot in de noordwesthoek van de Weelpolder. Vervolgwaarnemingen bleven uit, gezien de waarnemingsdatum kan het hier heel goed een doortrekker hebben betroffen.

Kleine Plevier (1 ; 5)

Een paartje Kleine Plevier heeft een broedpoging gedaan op de westelijke waterberging. Met het droogvallen van dit natte perceel eind mei werden de omstandigheden ongeschikt voor deze soort.

Overigens leek het er aanvankelijk op dat ook één of twee paartjes Visdief een broedpoging zouden gaan doen op dit perceel. Op 29 april werd een paartje en op 13 mei een drietal Visdieven waargenomen op een schaars begroeide slikrand. Met het droogvallen van dit perceel in eind mei waren ook deze vogels verdwenen.

Grutto (3 ; 7) & Tureluur (2 ; 7)

Van deze soorten werden 3, respectievelijk 2 territoria vastgesteld. Niet erg veel, maar het broedsucces leek wel goed. Zo waren op 13 mei minimaal 6 alarmerende Grutto's aanwezig. Op 2 juni was dit gestegen naar 8 fanatiek alarmerende oudervogels.

Waarschijnlijk zijn één of enkele paren vanuit het aangrenzende boerenland naar de percelen van LNH verhuisd. Ook van Tureluur bleef het aantal later in het broedseizoen alarmerende vogels minimaal net zo hoog als het aantal broedparen wat in april/begin mei aanwezig was. Zo werden op 2 juni 6 en op 14 juni minimaal 5 alarmerende Tuutjes geteld.

2.3 Overige waarnemingen

Niet-Broedvogels

Tijdens losse bezoeken gedurende het jaar werden terloops waarnemingen van opmerkelijke soorten genoteerd. Hieronder volgen de meest noemenswaardige waarnemingen.

Op 11 en 29 april waren respectievelijk twee en één **Lepelaar** aan het foerageren in slootjes in de Weelpolder. Op 11 april foerageerden in het westelijke waterbergingsperceel 2 **Zwarte Ruiters**. Op 13 mei was een **Bontbekplevier** aanwezig in de westelijke waterberging. Ook was hier op deze datum een **Oeverloper** aanwezig.

Hoofdstuk 3 Braakpolder

3.1 Algemene informatie en Beheer

De Braakpolder herbergt één van de twaalf meest hoogwaardige archeologische vindplaatsen van de provincie Noord-Holland. Om die reden is het zelfs als provinciaal archeologisch monument aangewezen, onder de naam Maantjesland. Het gaat hierbij om bewoningssporen uit de Nieuwe Steentijd, rond 2500 voor Christus, de zogenaamde Enkelgrafcultuur. In de Braakpolder zijn waarschijnlijk de bewoningsresten te vinden van een oude boerderij, mogelijk met bijgebouwen. Om deze archeologische vindplaats voor de lange termijn veilig te stellen is in 2010 de waterstand verhoogd. Hierdoor komt er minder zuurstof bij de resten die nog in de grond liggen, waardoor ze langer bewaard blijven. De bescherming van deze archeologische vindplaats is temeer van belang omdat de meeste archeologische vindplaatsen van Noord-Holland onbeschermd zijn en dus ten

prooi vallen aan onder meer drainage en verploeging. Deze verhoging van de waterstand is ook gunstig geweest voor de ontwikkeling van voor weidevogels geschikte graslanden.

Langs de noordrand ligt een smalle strook kleiputten met moerasvegetaties in verschillende stadia van verlanding. Deze rietstrook is van belang voor rietvogels als Rietzanger, Kleine Karekiet en Rietgors, incidenteel ook Roerdomp, Tafeleend en Bruine Kiekendief.

Aan de zuidzijde van de Braakweg is in 2011 circa 10 hectare ingericht als droge waterberging. Door verlaagd maaiveld en aanleg van kadetjesland zijn deze percelen geschikt als weidevogelterrein.

Zowel de Braakpolder als Braakpolder-zuid worden verpacht aan een pachter. Op de percelen in Braakpolder worden verschillende vormen van beheer toegepast (voorbeweiden of doorbeweiden met schapen, hooiland) met als hoofddoel het voorkomen van doorworteling met riet (om schade aan archeologische resten te voorkomen), deels ook ten behoeve van de weidevogels.

3.2 Broedvogels

In 2012 werden zowel de Braakpolder als Braakpolder-zuid middels de BMP-methode op weidevogels geteld door Marco van der Lee. Aanvullende waarnemingen werden gedaan door een medewerker van LNH.

De aantallen weidevogels zijn in de Braakpolder in het recente verleden nooit heel erg groot geweest. Dit zal deels te maken hebben met het vrij lage waterpeil, mogelijk ook met beslotenheid van deze polder. Braakpolder-Zuid was in ieder geval in 1992 een rijk weidevogelgebiedje (met name Kievit!).

Door een verhoging van het waterpeil in de Braakpolder en de aanleg van de droge waterberging in Braakpolder-Zuid zit het aantal weidevogels hier recent weer flink in de lift. Alle steltlopers en eendensoorten zijn in aantal minimaal verdubbeld. Met name Kievit kwam in 2012 in flink aantal tot broeden in het terrein. Mogelijk dat het hoge aantal broedende Kieviten ook de Grutto's heeft doen besluiten zich in dezelfde omgeving te vestigen.

Braakpolder & Braakpolder-Zuid (circa 31,5 ha)	1992	2009	2012
Slobeend	3	-	3
Kuifeend	?	-	2
Scholekster	4	4	10
Kleine Plevier	-	-	1
Kievit	13	2	19
Tureluur	1	3	10
Grutto	4	3	10
Graspieper	-	2	-

Tabel 3. Broedvogels Braakpolder en Braakpolder-Zuid in 1992, 2009 & 2012. Gegevens LNH. Rode Lijst-soorten zijn in **vet** weergegeven.

Soortbesprekingen

Hieronder worden een aantal van de meest kenmerkende broedvogels kort besproken. Tussen haakjes eerst het aantal vastgestelde territoria en vervolgens de hoogst geregistreerde broedcode (Zie Sovon-handleiding).

Slobeend (3 ; 12)

Deze soort vertoonde een sterke voorkeur voor de natste percelen en die percelen met greppels waarin het gehele voorjaar water bleef staan. Eind juni werd een vrouwtje met een groot aantal kleine pullen waargenomen.

Scholekster (10 ; 15)

Veel paren kwamen pas laat tot broeden, het broedsucces leek echter goed. Tot ver in juni werden de aanwezige paren met (soms grote) jongen aangetroffen. Zo liep een paartje aan de noordrand van Braakpolder-Zuid op 2 juni met 3 bijna vliegvlugge pullen rond.

Kievit (19 ; 15)

Al op 24 april liepen er veel kleine pullen van deze soort rond. Ondanks het koude en natte weer nam het aantal pullen in mei alleen maar toe. Op 2 juni werden alleen vanaf de weg al minimaal 9 pullen geteld. Eind juni liepen nog 6 paren kievit met pullen rond.

Kleine Plevier (1 ; 5)

De slikkige randen van watervoerende greppels waren in 2012 voldoende aantrekkelijk voor een paartje Kleine Plevier om zich te vestigen. De soort werd in mei – begin juni regelmatig gezien. Vanaf eind juni ontbraken waarnemingen, waarschijnlijk heeft de soort niet succesvol gebroed.

Tureluur (10 ; 12)

Het aantal paren van deze soort is hier sterk vooruit gegaan dankzij de herinrichtingsmaatregelen. Met name de watervoerende greppels op een aantal percelen waren erg in trek. Op 2 juni waren minimaal 5 fel alarmerende paren aanwezig (niet gehele gebied bezocht), aan de hand waarvan kan worden geconcludeerd dat in ieder geval deze paren toen nog pullen hadden.

Grutto (10 ; 12)

Met het fraaie aantal van 10 broedparen is de Braakpolder een bolwerkje voor Grutto geworden in de regio. In de omgeving van deze polder is deze soort dun gezaaid. Op 2 juni waren nog minimaal 4 alarmerende paren met jongen aanwezig (niet gehele gebied bezocht).

3.3 Overige waarnemingen

Tijdens de BMP-telling is terloops ook aandacht besteed aan de broedvogels in de aangrenzende kleiputten. Deze terreinen zijn echter niet gebiedsdekkend en specifiek op zangvogels geteld. In 2012 waren in ieder geval de volgende soorten (mogelijk) aanwezig.

Roerdomp (1 ; 2)

Eind april werd een roepende Roerdomp gehoord in de kleiputten aan de noordzijde van de Braakpolder (mond. mededeling D. Gouwens). Op 9 juni vloog een Roerdomp ter hoogte van de Bedijkte Boezem (hemelsbreed circa 1300 meter westelijker) vanuit de rietput ten noorden van Aartswoud in zuidwestelijke richting over de weg richting de rietstroken in waterberging Langereis (D. van Dijck). Indien de richtlijnen van SOVON strikt worden opgevolgd zouden aan de hand van deze waarnemingen 2 territoria mogen worden opgevoerd. Gezien het versnipperde karakter van het geschikte biotoop in deze regio en recente ervaringen over de reislustigheid van territoriale Roerdompen wordt hier echter maar uitgegaan van 1 territorium, waarbij de vogel mogelijk gependeld heeft tussen geschikte stukjes biotoop in de kleiputten aan de noordzijde van de Braakpolder, de Rietput en de Langereis (en wie weet waar nog meer..).

Overdag vliegende Roerdompen wat later in het voorjaar (bijvoorbeeld de waarneming op 9 juni) zijn veelal een aanwijzing voor een vogel die jongen moet voeren, maar duidelijke bewijzen voor een zeker broedgeval ontbreken ook dit jaar.

Niet-Broedvogels

Tijdens losse bezoeken gedurende het jaar werden terloops waarnemingen van opmerkelijke soorten genoteerd. Hieronder volgen de meest noemenswaardige waarnemingen.

Boomvalk

Op 2 juni werd een jagend exemplaar waargenomen. De laatste jaren broedde steeds een paartje in de ruime omtrek van Aartswoud.

IJsvogel

Midden mei werd een IJsvogel waargenomen in Braakpolder-Zuid (mond. mededeling D. Gouwens). In deze tijd van het jaar valt nog nauwelijks doortrek van IJsvogel te verwachten. De omgeving van Aartswoud is echter niet erg geschikt als broedbiotoop voor deze soort, zodat het waarschijnlijk toch een zwerver is geweest.

Hoofdstuk 4 Kolk van Dussen en Wadweere

4.1 Algemene informatie en Beheer

De waterberging Kolk van Dussen is gelegen in de polder Vier Noorder Koggen (gem. Medemblik & Opmeer) langs de zuidkant van de Westfriese dijk tussen Aartswoud en Lambertschaag. Het terrein is deels aangelegd op grond van LNH, deels op percelen die zijn verworven door HHNK. In totaal is 13 hectare ingericht als waterberging, met als nevenfunctie natuur. Het terrein is eind 2008 opgeleverd. De polder De Kolk van Dussen maakt net als waterberging Twisk onderdeel uit van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en vormt een 'stapsteen' in de ecologische verbinding Zwanenwater-IJsselmeer. Voorts bevindt zich in dit terrein nog 27,74 hectare grasland. Het beheer is hier gericht op het verder ontwikkelen van kamgrasweides.

Aan de westzijde van het terrein is in 2011 een tweede waterbergingsgebied ingericht, genaamd Wadweere. Dit terrein wordt als droge waterberging beheerd, waardoor hier

geschikte graslanden kunnen ontstaan voor weidevogels. Omdat de bovenlaag hier is afgegraven (ten behoeve van het vergroten van het waterbergend vermogen) zal de bodem door de lagere ligging vochtiger worden. In overleg met een lokale agrariër is er een pachtcontract opgesteld waarbij de percelen als hooiland worden beheerd en in de herfst/winter worden nabeweïd. In juni 2012 bleek overigens dat de grasgroei dermate traag op gang kwam dat van maaien deze zomer nog geen sprake was. De verwachting is echter dat de grasgroei in de komende jaren wel beter aan zal slaan. Het terrein (met name de kade er omheen) is wel licht beweïd met enkele schapen. Bovendien zijn distels en zuring door de pachter aangepakt, zowel mechanisch als met bestrijdingsmiddelen. Op een deel van de Wadweere is bij wijze van proef zaad van grote ratelaar uitgezaaid. Deze fraaie plantensoort bevordert de kruidenrijkdom en remt als halfparasiet bovendien de grasgroei, zodat een gevarieerdere grasmat ontstaat.

Dode vogels, al dan niet veroorzaakt door een uitbraak van botulisme, werden dit jaar niet aangetroffen.

De aangrenzende graslanden zijn verpacht aan agrariërs. De meeste percelen worden beheerd als hooiland, waarbij jaarlijks na 15 juni wordt gemaaid. In de nazomer en herfst vindt vervolgens nabeweïding plaats met schapen of koeien. Met de desbetreffende pachters is afgesproken voorlopig niet meer te bemesten.

4.2 Broedvogels

De Kolk van Dussen wordt vanaf 2009 deels geteld op broedvogels door LNH-vrijwilligers George Blok en Huub Reeze. In 2009 en 2010 werden alleen de kolonievogels, Kluten en plevieren in het waterberging-deel geïnventariseerd. Vanaf 2011 werd het gebied op alle voorkomende soorten broedvogels geteld en werden ook de omliggende graslanden in eigendom van LNH meegenomen in de tellingen. Er is geïnventariseerd volgens de richtlijnen weergegeven in de Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek (SOVON 2011). Gebiedsdekkende broedvogelrondes zijn 12 keer uitgevoerd tussen 4 april en 15 juli 2012. Daarnaast is veel aanvullende informatie over broedvogels en broedsucces verzameld tijdens losse bezoeken en watervogeltellingen.

Datum	Tijdstip en duur
4 april	09:00 – 12:00
11 april	13:00 – 15:00
17 april	13:00 – 15:00
20 april	10:30 – 13:30
4 mei	15:00 – 18:00
16 mei	13:30 – 16:00
23 mei	09:00 – 13:00
13 juni	10:45 – 15:00
20 juni	09:45 – 14:00
26 juni	19:50 – 21:40
3 juli	20:20 – 21:50
15 juli	09:30 – 12:30

Tabel 4. Bezoekschema Kolk van Dussen 2012.

In totaal werden in 2012 28 soorten broedvogels vastgesteld, waarvan er 4 (Tureluur Slobeend, Grutto & Visdief) voorkomen op de Nederlandse Rode Lijst.

Soort	Jaartal			
	2009	2010	2011	2012
Fuut	n.g.	n.g.	4	4
Geoorde Fuut	-	-	-	1
Knobbelzwaan	-	-	-	1
Zwarte Zwaan	1	-	-	1
Grauwe Gans	3	5	37	31
Canadese Gans	-	-	-	2
Nijlgans	2	-	-	2
Bergeend	+	+	2	2
Wilde Eend	+	+	15	22
Krakeend	+	?	8	15
Slobeend	+	?	0	6
Zomertaling	?	-	-	-
Kuifeend	1	1+	8	8
Tafeleend	1	-	2	5
Bruine Kiekendief	-	-	1	1
Meerkoet	5	+	6	6
Scholekster	1	3	5	4
Kluut	27	36	70	45
Kievit	n.g.	n.g.	5	10
Bontbekplevier	2	2	2	0
Kleine Plevier	4	5	12	10
Tureluur	n.g.	n.g.	6	7
Grutto	n.g.	n.g.	9	7
Kokmeeuw	-	15	60	270
Zwartkopmeeuw	-	-	2	2
Visdief	2?	39	108	48
Rietzanger	-	-	3	3
Bosrietzanger	-	-	1	1
Kleine Karekiet	-	2	5	8
Rietgors	-	1	2	3

Tabel 5. Broedvogels Kolk van Dussen 2009 – 2012. Gegevens LNH (H. Reeze & G. Blok). Rode Lijst-soorten zijn in **vet** weergegeven

Soortbeschrijvingen Broedvogels

In onderstaande tekst wordt bij een aantal karakteristieke en schaarse soorten kort ingegaan op biotoopkeuze, broedzekerheid, broedsucces en/of verdere bijzonderheden. Tussen haakjes eerst het aantal vastgestelde territoria en vervolgens de hoogst geregistreerde broedcode (Zie Sovon-handleiding).

Geoorde Fuut (1 ; 9)

Tussen 13 juni en 1 juli werd regelmatig een paartje waargenomen in de Kolk van Dussen. Op 13 juni baltsten de vogels en bood het mannetje het vrouwtje nestmateriaal aan, dat werd bevestigd aan een drainagepijpje wat uit het water omhoog stak. Alhoewel van een succesvol broedgeval geen sprake lijkt te zijn geweest mag aan de hand van deze waarnemingen een territorium worden opgevoerd.

Bruine Kiekendief (1 ; 12)

Op 4 april werd voor het eerst dit seizoen een mannetje waargenomen. Op 11 april landt een vrouwtje op de broedlocatie van 2011, een nat rietveldje middenin de waterberging. Op 20 april zijn er schermutselingen tussen 2 mannetjes en 2 vrouwtjes en op 23 april wordt één van de 2 aanwezige vrouwtjes door het mannetje weggejaagd. Op 16 augustus vliegt een paartje met een juveniele vogel rond, er is dus met zekerheid gebroed.

Kluut (45 ; 15)

Langzamerhand raken steeds meer oevers begroeid met riet, waardoor het gebied minder geschikt wordt voor deze soort. Een deel van de Kluten is in 2012 verkast naar het inmiddels ingerichte Wadweere (in 2012 12 territoria). Het aantal Kluten mag dan lager zijn dan vorig jaar (afname van 70 naar 45 paar), het broedsucces leek juist hoger. Op 13 juni werden 21 pullen gezien. Op 20 juni werden 19 juveniele Kluten geteld en tijdens een avondtelling op 26 juni werden nog steeds diverse juvenielen en pullen gezien. Vanwege hoge begroeiing moet rekening worden gehouden met ondertelling van jongen.

Kleine Plevier (10 ; 15)

Ook voor deze soort geldt dat de aanleg van Wadweere het verloren gaan van geschikt broedgebied door uitbreiding van rietkragen in de Kolk van Dussen gedeeltelijk heeft gecompenseerd. In dit nieuwe terrein broedden in 2012 minimaal 3 paartjes, de Kolk van Dussen herbergde er nog eens 7. Hoeveel jongen er uiteindelijk vliegvlug zijn geworden is onbekend.

Bontbekplevier (0 ; 1)

Op 22 mei werden 6 doortrekkers genoteerd, waarnemingen van territoriale vogels bleven uit. Sinds de aanleg in 2009 zaten hier jaarlijks 2 paar, door verdergaande vegetatiesuccessie is het gebied nu niet meer geschikt voor deze pionier.

Grutto (7 ; 15)

Het aantal paren lag iets lager dan in 2011, maar dit jaar zaten wel weer 3 paar op de LNH-percelen tussen de Molensloot en het Pannepad. Op 11 juni waren op de kamgrasweides oostelijk van de Kolk van Dussen nog minimaal 6 alarmerende paren aanwezig (M. van der Lee).

Kokmeeuw (270 ; 16)

Deze soort heeft zich spectaculair uitgebreid van 60 naar 270 broedparen. De meeste paren zaten in een ruige hoogte in de ZO-hoek van het terrein. Er zijn veel pullen en juveniele vogels gezien, maar door de onoverzichtelijkheid van het terrein was moeilijk in te schatten om hoeveel jongen het exact ging.

Zwartkopmeeuw (2 ; 13)

In een clustertje van 20 paar Kokmeeuw en 10 paar Visdieven hebben 2 paartjes Zwartkopmeeuwen gebroed. Broedsucces kon niet worden vastgesteld.

Visdief (48 ; 16)

Ten opzichte van 2011 nam deze soort flink af (van 108 naar 48 nesten), maar het broedsucces leek stukken beter. Gezien de aanvoer van vis en af en toe een kopje wat omhoog kwam uit de begroeiing zijn er flink wat jongen groot geworden. Door de gaandeweg het seizoen steeds hoger opschietende vegetatie was het onmogelijk in te schatten om hoeveel jongen het exact ging.

4.3 Watervogeltellingen

Watervogeltellingen worden door vrijwilligers Huub Reeze en George Blok maandelijks, gewoonlijk op een dag ongeveer midden in de maand, uitgevoerd in de waterberging. De resultaten worden digitaal verwerkt en doorgestuurd naar LNH. In onderstaande tabel worden de maxima van tijdens de tellingen waargenomen soorten weergegeven. Van enkele schaarse soorten is aanvullende informatie toegevoegd die is verkregen via waarneming.nl., van derden of tijdens losse bezoeken. Zie voor aanvullende informatie over de Wulp de soorttekst in de paragraaf Waterberging Twisk.

Soort	Max. 2012	Op datum
Fuut	10	14-4
Geoorde Fuut	2	13-6
Dodaars	2	9-10
Aalscholver	36	20-10
Blauwe Reiger	2	12-11
Purperreiger	1	7-10
Lepelaar	6	16-8
Knobbelzwaan	70	28-11
Kleine Zwaan	7	12-11
Grauwe Gans	2500	20-10
Kolgans	33	17-2
Brandgans	220	16-10
Canadese Gans	50	16-10
Nijlgans	94	20-10
Bergeend	50	23-5

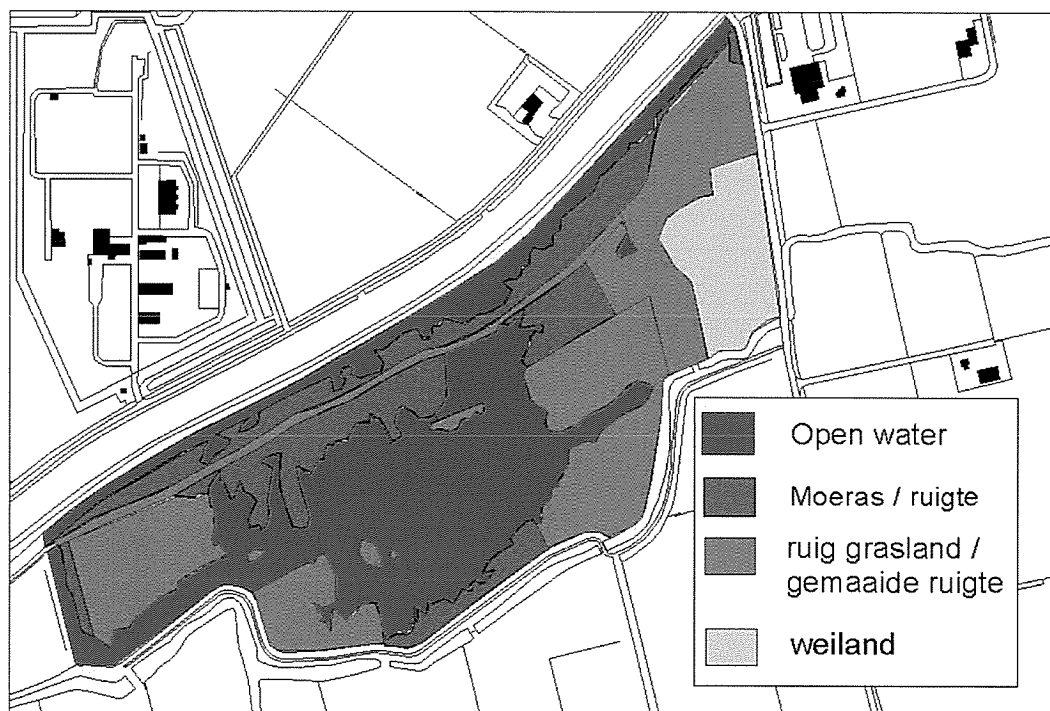
Wilde eend	80	12-11
Krakeend	100	17-9
Pijlstaart	20	16-10
Slobeend	470	22-11
Smient	2000	9-10
Wintertaling	120	16-10
Kuifeend	34	22-11
Tafeleend	36	22-11
Zomertaling	2	28-3
Bruine Kiekendief	4	20-4
Blauwe Kiekendief	1	12-11
Slechtvalk	2	12-11
Meerkoet	240	14-1
Kluut	70	23-5
Scholekster	300	21-3
Kievit	1400	30-11
Goudplevier	110	16-8
Zilverplevier	1	19-5
Bontbekplevier	6	22-5
Kleine Plevier	20	20-6
Kemphaan	25	15-7
Krombekstrandloper	1	29-4
Bonte Strandloper	3	17-2
Temmincks Strandloper	1	15-7
Watersnip	40	16-8
Bokje	1	16-10
Grutto	100	26 -6
Wulp	451	20-10
Dwergmeeuw	1	28-3
Tureluur	18	13-6
Zwarte Ruiter	1	4-4
Groenpootruiter	2	4-4
Bosruiter	3	16-8
Oeverloper	5	16-8
Witgatje	5	16-7
Grauwe Franjepoot	1	26-4
Kokmeeuw	400	26-6
Zwartkopmeeuw	4	23 -5
Stormmeeuw	26	21-3
Kleine Mantelmeeuw	20	23-5
Pontische Meeuw	1	1-7
Visdief	90	23-5
Zwarte Stern	4	1-5

Tabel 6. *Maxima Niet-Broedvogels Kolk van Dussen 2012. Gegevens LNH (H. Reeze & G. Blok).*

Hoofdstuk 5 Waterberging Twisk

5.1 Algemene informatie en beheer

Na grote wateroverlast in de polder De Vier Noorder Koggen in 1994 en wederom in 1998 werd duidelijk dat er behoefte was aan extra waterbergingscapaciteit in deze regio. Hiervoor werd door het HHNK ten noorden van het dorp Twisk in 2005 29,26 hectare land afgegraven en ingericht als waterberging. Tegelijkertijd met het creëren van meer ruimte voor water zijn er bij dit project echter ook recreatieve voorzieningen aangelegd en zijn er mogelijkheden voor nieuwe natuur geschapen. Met de realisatie van waterberging Twisk is een verbinding in de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur verder verstevigd. Na oplevering van het terrein in december 2005 werd het beheer overgedragen aan LNH. De grote aantallen vogels die gelijk na aanleg van het gebied werden waargenomen toonden eens te meer aan hoe snel de natuur een gegeven kans aangrijpt. Grenzend aan de 29,26 hectare waterberging heeft LNH bovendien aan de oostzijde nog 4 hectare kadetjesland en 2,93 hectare grasland in beheer. De kleiputten aan de noordzijde van de waterberging zijn in eigendom bij HHNK. Omdat deze kleiputten landschappelijk een eenheid vormen met de waterberging worden ze in het beheer en de inventarisaties echter meegenomen.



Figuur 5. Uitgevoerd beheer waterberging Twisk. De groen weergegeven terreindelen zijn in de winter van 2012-'13 grotendeels gemaaid en afgevoerd.

In 2012 bleek Jacobskruiskruid zich sterk te hebben uitgebreid in met name het grasland aan de oostzijde van de waterberging. Ook aan de westzijde werd een klein aantal planten gevonden. Indien gemaaid is deze plant giftig voor vee. Om risico's van vergiftiging van vee te voorkomen (bij distelbestrijding mee geklepeld kruiskruid blijft in het terrein liggen) worden daarom vanaf dit jaar alle planten kruiskruid preventief uitgestoken en afgevoerd. Bovendien bestaat de wens om een groot deel van de graslanden te laten hooien door een naburige agrariër. Zolang er kruiskruid voorkomt in deze graslanden kan dat geen doorgang vinden.

Een groenploeg van LNH heeft in november 2012 een aantal terreindelen gemaaid en afgevoerd. Dit om een areaal grasland te handhaven en te voorkomen dat het gehele terrein verruigt met riet en ruigtes. Met name rietruigtes waren hiermee goed weg te maaien, maar kortere graslanden blijken met het materiaal wat de Groenploeg tot z'n beschikking heeft moeilijk kort af te maaien. Hiervoor wordt in 2013 een andere oplossing gezocht. De als grasland beheerde terreindelen zullen zich botanisch verder kunnen ontwikkelen, blijven geschikt als biotoop voor weidevogels en verhogen de recreatieve waarde voor recreanten (uitzicht i.p.v. hoge rietkraag langs gehele lengte van fietspad, meer variatie in natuur). Voorts is in de nazomer in een deel van het grasland in de noordwesthoek van de waterberging zaad van grote ratelaar uitgezaaid. Vestiging van deze plantensoort bevordert de kruidenrijkdom. Bovendien wordt de grasgroei rond groeiplaatsen van ratelaar afgeremd, wat een meer structuurrijke grasmat oplevert.

Eind 2012 zijn een twintigtal hoge zwarte elzen en essen weg gehaald uit de bestaande kleiputten langs de noordzijde van de waterberging. Daarnaast zijn in november een tweetal dagen met een ploeg vrijwilligers en de scouting (afdeling Hoorn) boompjes gestoken om te voorkomen dat de moerassige delen aan de noordzijde van het terrein dichtgroeien met bos.

Op 19 februari is een drijfjacht op vossen gehouden in de rietkragen aan de noordzijde van de waterberging. Hierbij werden een tweetal vossen uitgedreven, die echter niet konden worden geschoten. Later in februari werd alsnog een vos geschoten in de directe omgeving van de waterberging. In oktober 2012 werden wederom vrij verse vossenkeutels gevonden aan de noordrand van de waterberging.

Zowel de geplaatste oeverwaluwwand als de aangebrachte schelpenlaag op een deel van het visdiefeiland werden in 2012 gelijk druk bezet. Meer hierover bij de soortbesprekingen van de desbetreffende soorten. Het visdiefeiland wordt verder in de loop van de winter weer geheel kaal gemaakt, om het geschikt te houden als broedplek voor Kluten en Visdieven en rustplaats voor groepen watervogels. Gedurende het broedseizoen 2011 waren er aanwijzingen dat er veel predatie van legsels en kuikens van op het eiland broedende vogels was door ratten. Hierop is in 2012 geëxperimenteerd met inloopvallen voor ratten. Toeval of niet, het broedsucces was op het eiland dit jaar aanmerkelijk beter.

Tijdens een bezoek aan de waterberging op 30 juni werden preventief alle kadavers van vogels opgeruimd om een uitbraak van botulisme zoveel mogelijk voor te zijn. Er werden op deze datum 6 Kokmeeuwen, 3 Kleine Mantelmeeuwen, een Visdiefpul, een jonge Meerkoet en een in het water drijvende Mol opgeruimd. Sterfte van vogels als gevolg van botulisme is dit jaar wederom uitgebleven.

Haarden akkerdistel worden jaarlijks twee keer gemaaid door de pachter en aanvullend door een medewerker van Landschap Noord-Holland om overlast naar aangrenzende landeigenaren te beperken. Het gebied wordt jaarlijks in de nazomer door een tiental stuks jongvee begraasd om de verruiging tegen te gaan. Bovendien zal in de winter van 2012-2013 worden gepoogd om de graslanden na te beweiden met schapen. Het waterpeil wordt in waterberging Twisk min of meer gehandhaafd op NAP -2,60 m. Afhankelijk van langere periodes met neerslag of juist droger weer kan dit peil enigszins fluctueren. In begin april werd door de peilbeheerder van het HHNK het peil weer met circa 5 centimeter verlaagd, waarna het peil eind juli met nog eens 5 centimeter is verlaagd. Dit in totaal 10 centimeter lagere peil is vervolgens gehandhaafd tot en met eind november 2012, waarna het normale peil van -2.60 NAP weer werd ingesteld. De op 28 april geplande vogelkijkdag werd afgelast door het bar slechte weer. Op zaterdag 28 juli werd een tweede dag gepland, waar circa 60 bezoekers op afkwamen.

5.2 Broedvogels

Waterberging Twisk wordt vanaf 2007 geheel geteld op broedvogels door LNH-vrijwilligers George Blok en Huub Reeze. Er is geïnventariseerd volgens de SOVON-richtlijnen weergegeven in de Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek (SOVON 2011). Gebiedsdekkende broedvogelrondes zijn 15 keer uitgevoerd tussen 6 april en 20 juli 2012 (zie tabel 7). Daarnaast is veel aanvullende informatie over broedvogels en broedsucces verzameld tijdens losse bezoeken en watervogeltellingen.

Datum	Tijdstip en duur
6 april	10:30 – 12:00
11 april	09:30 – 12:00
14 april	13:00 – 15:00
17 april	09:00 – 12:00
25 april	10:00 – 13:00
4 mei	13:30 – 15:00
9 mei	09:15 – 11:45
16 mei	10:45 – 13:00
27 mei	07:30 – 19:00
29 mei	11:00 – 15:00
1 juni	19:30 – 21:45
16 juni	13:30 – 16:00
20 juni	15:00 – 16:30
9 juli	20:00 – 21:30
20 juli	16:45 – 18:30

Tabel 7. Bezoekschema Broedvogeltellingen Waterberging Twisk.

In totaal werden in 2012 31 soorten broedvogels vastgesteld, waarvan er 4 (Slobeend, Tureluur, Grutto & Visdief) voorkomen op de Nederlandse Rode Lijst.

Soort	Jaartal					
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Fuut	5	9	7	5	3	4
Knobbelzwaan	1	1	1	1	1	1
Grauwe Gans	10-21	20	40	53	62	35
Soepgans	-	-	-	1	-	-
Canadese Gans	-	-	-	-	-	2
Nijlgans	3	7	7	6	2	2
Bergeend	5	6	6	7	11	10
Wilde Eend	-	40	32	30	25	26
Krakeend	4	4	4	6	12	14
Slobeend	4-8	5	5	7	5	6
Zomertaling	1	1	2	-	1	-
Kuifeend	5-7	7	10	8	9	8
Tafeleend	4	4	6	5	10	7
Bruine Kiekendief	1	1	1	1	1	1
Fazant	1	1	1	2	2	2
Meerkoet	7	26	28	20	11	10
Waterhoen	1	6	8	7	-	1
Waterral	-	-	-	-	-	2
Scholekster	3	10	6	6	9	7
Kluut	81	92	68	71	36	53
Kievit	12	42	32	40	27	13
Bontbekplevier	3	4	4	6	1	-
Kleine Plevier	8	8	12	9	10	5
Tureluur	1	13	11	13	11	9
Grutto	1	9	8	5	12	9
Kokmeeuw	-	1	7	38	5	20
Visdief	35	80	85	82	8	34
Houtduif	-	1	-	-	-	-
Oeverzwaluw	-	-	-	-	-	55
Gele Kwikstaart	-	-	-	1	-	-
Winterkoning	3	2	1	1	-	1
Heggenmus	-	1	-	-	-	-
Merel	-	1	-	-	-	-
Rietzanger	6	7	11	12	15	8
Bosrietzanger	-	2	3	4	9	5
Kleine Karekiet	3	8	5	12	10	8
Snor	-	1	-	-	-	-
Zwarte Kraai	1	1	1	1	1	1
Rietgors	1	5	5	5	5	9

Tabel 8. Broedvogels Waterberging Twisk 2007 – 2012. Gegevens LNH (H. Reeze & G. Blok). Rode Lijst-soorten zijn in **vet** weergegeven.

Soortbeschrijvingen Broedvogels

In onderstaande tekst wordt bij een aantal karakteristieke en schaarse soorten kort ingegaan op biotoopkeuze, broedzekerheid, broedsucces en/of verdere bijzonderheden. Tussen haakjes eerst het aantal vastgestelde territoria en vervolgens de hoogst geregistreerde broedcode (Zie Sovon-handleiding).

Kuifeend (8 ; 12)

De kuifeenden werden verspreid over het hele gebied aangetroffen. Op 16 juni zwom een ♀ met 6 pullen op de plas en op 9 juli had een ♀ maar liefst 16 pullen bij zich.

Bruine Kiekendief (1 ; 14)

Op 14 april wordt voor het eerst een paartje gezien. Een mannetje met 2 vrouwtjes vliegt op 25 april boven de nestplek. Op 16 mei brengt een vrouwtje een tak naar het nest en vliegt ook het mannetje nog rond. Op 10 juli vangt het mannetje een klein knaagdier naast het uitkijkscherm en brengt de prooi naar de nestplek. Er zijn dit jaar geen juveniele vogels in de buurt gezien, waarschijnlijk is het broedgeval dus niet succesvol geweest.

Waterral (2 ; 12)

Voor het eerst broedde deze fraai getekende moerasvogel in het gebied. Er werden gelijk 2 succesvolle broedgevallen vastgesteld. Op 28 juli loopt een paartje met 5 pulli aan de westzijde van het terrein. Aan de oostzijde lopen tegelijkertijd nog eens minimaal 5 pullen, waarvan de ouders onzichtbaar blijven. Op 14 augustus wordt het paartje aan de westzijde wederom gezien, nu met 3 pullen.

De toename van moerasvegetaties speelt deze soort duidelijk in de kaart. Ook het variabele waterpeil (indrogen in het zomerhalfjaar) is gunstig. Niet alleen bieden de droogvallende slikrandjes langs begroeide rietoevers gunstige foerageerplekken, eventueel aanwezige Waterrallen worden nu ook makkelijker vastgesteld.

Kluut (53 ; 16)

Deze soort heeft dit jaar maximaal geprofiteerd van het opgeschoonde eiland. Van de in totaal 53 paren broedden er 43 op het eiland. De koude periode van 3 t/m 9 juni (9 graden en veel regen en wind) heeft mogelijk zijn tol geleverd onder de pullen. Op 29 mei werden 30 pullen geteld, op 16 juni resteerden er nog 19. Hoeveel jongen er uiteindelijk vliegvlug zijn geworden is onbekend.

Kievit (13 ; 15)

Ten opzichte van 2011, waarin 27 paartjes broedden, viel 2012 tegen. Het aantal paren is, na enkele vette jaren in 2008-2011 (27-42 paar), hiermee weer terug bij het aantal wat in het eerste jaar na inrichting werd geteld. Vooral aan de westkant zakte het aantal aanwezige paren (van 12 naar 3). Dit terrein raakt gaandeweg verruigd en besloten door opschietende rietkragen en daarmee ongeschikt voor weidevogels. Middels actiever beheer (kappen hoge bomen, maaien grasland en rietkragen, nabeweiden met schapen) zal worden gepoogd het tij hier voor Kievit en andere soorten weidevogels te keren. Op 6 april werden 9 Kieviten op het nest geteld. Hoeveel jongen uiteindelijk vliegvlug zijn geworden is onbekend.

Kleine Plevier (5 ; 15)

Voor deze soort worden de omstandigheden gaandeweg ongunstiger, hopelijk kunnen enkele paartjes zich op het eiland handhaven. Het aantal is gezakt van 10 paar in 2011 naar 5 paar in 2012. Niet bekend is hoeveel jongen er groot zijn gekomen.

Grutto (9 ; 15)

Alle Gruttonesten zaten dit jaar aan de oostzijde van het terrein. Er komen hier zowel korte als wat ruigere graslanden voor. De achteruitgang van 12 paar naar 9 kan met verruiging van de andere deelgebieden te maken hebben. Onbekend is hoeveel jongen er uiteindelijk vliegvlug zijn geworden.

Kokmeeuw (20 ; 16)

Een kleine kolonie Kokmeeuwen vestigde zich op het broedeiland. Op 20 juli werden 40 vliegvlugge juvenielen geteld. Gezien de beperkte grootte van deze kolonie is het waarschijnlijk dat juvenielen van elders hier naartoe verkast zijn, bijvoorbeeld vanaf de behoorlijk gegroeide kolonie in de Kolk van Dussen (in 2012 270 paar).

Visdief (34 ; 16)

De opknapbeurt van het eiland in 2011 werd door de Visdieven gewaardeerd. Het aantal broedparen steeg ten opzichte van vorig jaar van 8 naar minimaal 34. Ook het aantal pullen en juvenielen dat gezien werd stemde hoopvol. Exacte aantallen zijn niet te geven omdat de pullen met de telescoop moeilijk te zien zijn tussen de opschietende begroeiing. Wel werd er in de maanden juni en juli voortdurend vis aangevoerd.

Oeverzwaluw (55 ; 16)

Dankzij financiële bijdragen van het Hoogheemraadschap en de Provincie Noord-Holland kon in maart 2012 een oeverzwaluwwand gerealiseerd worden. Op 25 april waren de eerste 5 oeverzwaluwen al actief aan het graven. In de loop van mei en juni groeide dit aantal uit tot 55 paartjes. Bepaling van het aantal paren geschiedde aan de hand van het tellen van nestingen waar in de jongenfase oudervogels in en uit vlogen (succesvolle broedgevallen). Zie voor verdere informatie ook bijlage 4. De vogels konden voor hun voedsel veelal terecht boven de waterberging, waar continu tientallen foeragerende vogels aanwezig waren. De wand is op een aantrekkelijke plek gesitueerd, de Oeverzwaluwen trokken dit jaar veel bekijks van geïnteresseerd publiek.

Rietzanger (8 ; 9)

Ondanks een toename van het broedbiotoop zakte het aantal paren van 15 naar 8. De soort komt verspreid rond de gehele plas voor.

5.3 Watervogeltellingen

Watervogeltellingen worden door vrijwilligers Huub Reeze en George Blok maandelijks, gewoonlijk op een dag ongeveer midden in de maand, uitgevoerd in de waterberging. De resultaten worden digitaal verwerkt en doorgestuurd naar LNH. In onderstaande tabel worden de maxima van tijdens de tellingen waargenomen watervogels weergegeven. Daarnaast zijn van een aantal schaarse soorten waarnemingen gedaan tijdens losse bezoeken of door derden. Ook deze informatie is verwerkt in de tabel.

Soort	Max. 2012	Op datum
Fuut	6	14-4
Aalscholver	47	16-5
Blauwe Reiger	2	18-10
Roerdomp	1	9-10
Lepelaar	6	20-7
Knobbelzwaan	65	28-3
Kleine Zwaan	4	2-1
Grauwe Gans	755	17-2
Kolgans	35	28-1
Canadese Gans	120	15-9
Brandgans	1000	15-9
Casarca	2	30 - 9
Nijlgans	10	14-8
Bergeend	56	16-3
Wilde eend	145	15-11
Krakeend	39	18-10
Pijlstaart	34	30-9
Slobeend	92	14-4
Smient	580	13-1
Zomertaling	4	16-8
Wintertaling	230	18-12
Kuifeend	40	16-5
Tafeleend	18	16-3
Grote Zaagbek	3	28-1
Geoorde Fuut	1	16-6
Blauwe Kiekendief	1	12-11
Bruine Kiekendief	3	25-4
Ruigpootbuizerd	1	21-3
Slechtvalk	2	12-11
Smelleken	1	27-3
Meerkoet	240	14-1
Waterhoen	2	15-11
Waterral	4	14-8
Porseleinhoen	1	24-8
Kluut	104	28-3
Scholekster	200	24-2
Kievit	400	30-9
Goudplevier	12	14-8
Bontbekplevier	1	30-9
Kleine Plevier	4	14-4
Kemphaan	62	14-8
Kanoet	1	4-5
Bonte Strandloper	3	6-11

Temminck's Strandloper	2	16-5
Watersnip	40	15-11
Bokje	6	6-11
Grutto	275	9-3
Wulp	900	6-11
Tureluur	21	14-4
Zwarte Ruiter	3	9-10
Groenpootruiter	1	14-8
Bosruiter	1	14-8
Oeverloper	4	14-8
Witgatje	4	14-8
Rosse Franjepoot	1	8 t/m 13-1
Kokmeeuw	450	15-11
Stormmeeuw	45	16-3
Kleine Mantelmeeuw	3	30-9
Lachstern	2	15-9
Visdief	260	14-8
Grote Pieper	1	26-10

Tabel 9. Maxima Niet-Broedvogels Waterberging Twisk 2012. Gegevens LNH (H. Reeze & G. Blok), losse bezoeken van werknemers LNH & waarneming.nl.

Soortbeschrijvingen

In onderstaande tekst wordt bij een aantal soorten kort ingegaan op bijzonderheden.

Bokje

Op 26 oktober werd een Bokje opgestoten tijdens werkzaamheden bij het infobord. Tijdens maaiwerkzaamheden in de noordwesthoek werden begin november 6 Bokjes gezien. Gezien de ervaringen van andere jaren en de geschiktheid van het terrein moet het werkelijke aantal (veel) hoger liggen.

Wulp

Dat de Kolk van Dussen en Waterberging Twisk belangrijke rust- en slaappleatsen voor Wulpen zijn bleek uit de dit jaar uitgevoerde tellingen (zie tabel 10). De twee gebieden gezamenlijk herbergen tot 800-900 Wulpen. De werkelijk aanwezige aantallen vallen mogelijk hoger uit omdat niet altijd beide terreinen simultaan zijn geteld. Bovendien vallen de aantallen tijdens slaappleatstellingen in de avond (in 2012 3 x uitgevoerd) veelal hoger uit dan tellingen overdag. Gedurende vorst (in 2012 van 30 januari t/m 12 februari) blijken grote aantallen zich ook overdag in de gebieden op te houden. Vaak lopen de aantallen tegen de middag op. De vogels van de Kolk van Dussen komen vooral uit zuidelijke richting (de Weere, Abbekeik) aanvliegen, terwijl de Twisker Wulpen met name vanuit de weilanden rond Twisk en de richting Broerdijk en Bennemeer komen.

Datum	Kolk van Dussen	Waterberging Twisk
14 januari (dagtelling)	670	-
24 februari (dagtelling)	30	-
16 maart (dagtelling)	-	51
21 maart (dagtelling)	380	400
24 maart (dagtelling)	-	274
28 maart (dagtelling)	180	-
14 april (dagtelling)	-	90
17 september (dagtelling)	26	-
20 oktober (slaaplaatsstelling)	451	-
30 oktober (slaaplaatsstelling)	-	430
6 november (dagtelling)	-	900

Tabel 10. Tellingen van Wulpen in Kolk van Dussen en Waterberging Twisk 2012. Gegevens LNH (H. Reeze & G. Blok).

Grote Pieper

Op 26 oktober werd een exemplaar opgestoten van het ruige grasland net zuidelijk van de oeverwaluwand.

5.4 Overige waarnemingen

Waterspitsmuis

Op 13 november werd tijdens het uitsteken van boompjes een exemplaar gezien en bijna met de hand gevangen in nat rietland aan de noordzijde van het terrein.

Dwergmuis

Op 26 oktober werd tijdens maaiwerkzaamheden een nestje van deze soort gevonden in een rietkraag langs de grenssloot aan de zuidoostzijde van het terrein.

Wezel

Op 28 juli stak een exemplaar een slikveldje over langs de noordoever van de plas.

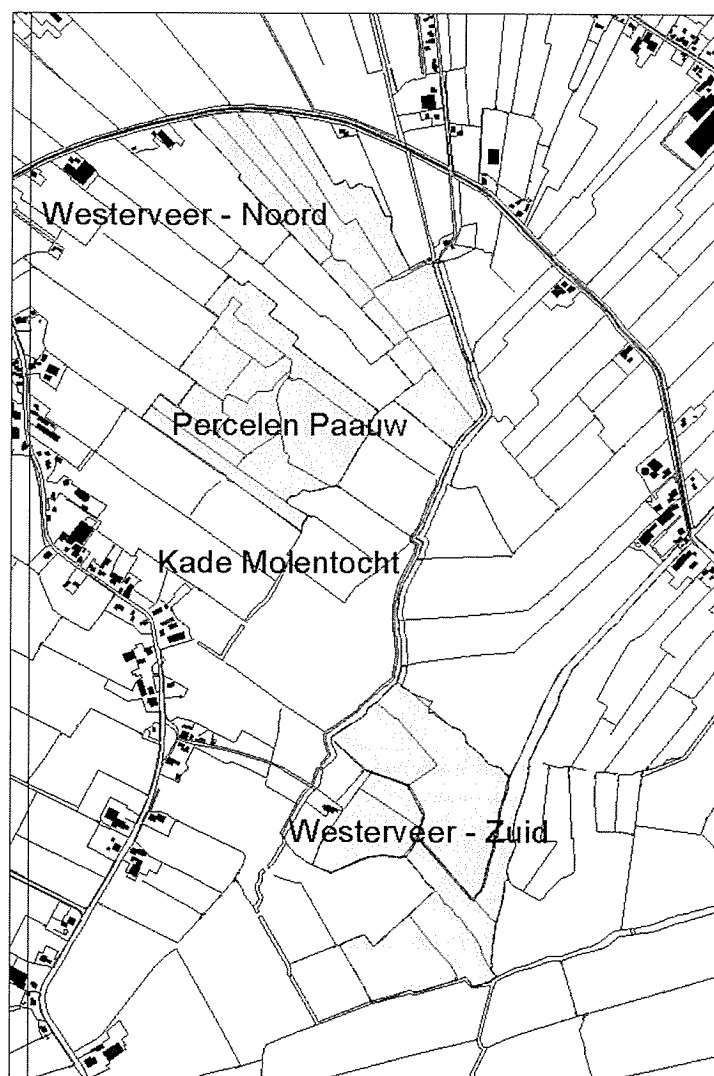
Hoofdstuk 6 Polder Westerveer

6.1 Algemene informatie en Beheer

Weidevogelreservaat Polder Westerveer heeft een oppervlakte van 66,13 hectare en is gelegen in een van de grootste, meest open polders van de regio West-Friesland. Het ligt te midden van de dorpen Spanbroek, Wadway, Zuidermeer en Obdam. Het reservaatgebied is verdeeld in drie blokken weilanden. Voorts is de kade aan de

oostzijde van de Molentocht door het HHNK aan LNH verkocht. De percelen zijn verpacht aan in totaal vier verschillende pachters uit de omgeving.

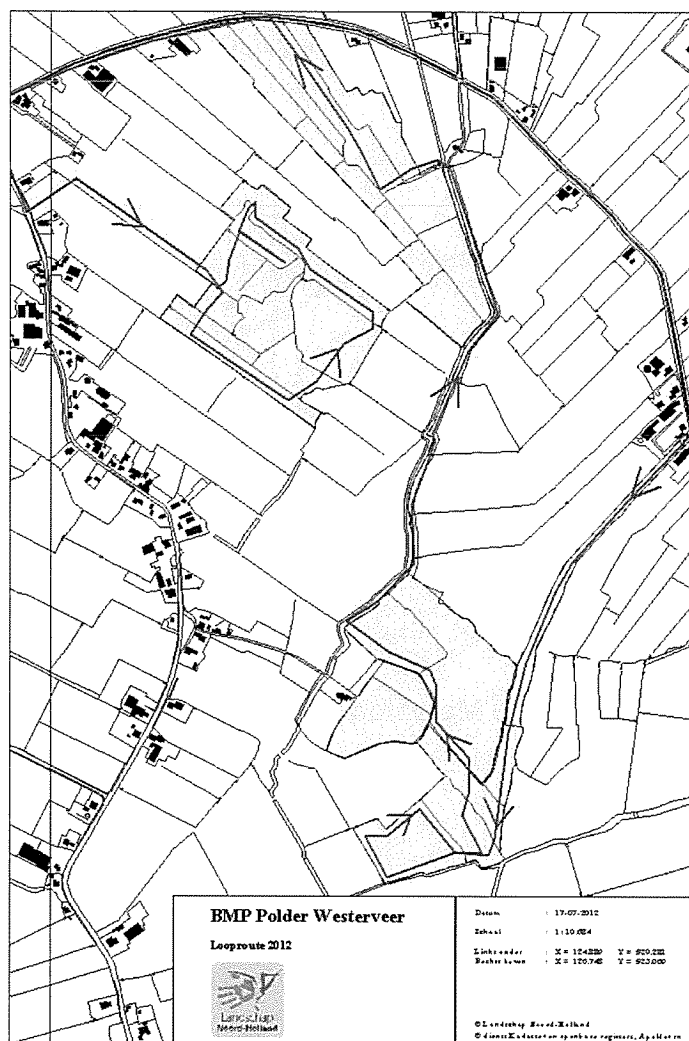
In 2013 komen de percelen tussen Westerveer-noord en de percelen Paauw mogelijk in de verkoop. Deze percelen zijn door de Provincie Noord-Holland aangewezen als Ecologische Hoofdstructuur en mogen zodra ze te koop worden aangeboden worden aangekocht door een terreinbeherende instantie. Alhoewel er overleg is geweest met de huidige eigenaar is nog onduidelijk welk deel van de te verkopen percelen eventueel in aanmerking komt voor LNH om aan te kopen. Mocht deze aankoop doorgang kunnen vinden, dan ontstaat een aaneengesloten gebied, waardoor bijvoorbeeld het waterpeil beter aangepast kan worden aan weidevogeldoelen.



Figuur 6. Overzicht van reservaat Polder Westerveer met gebruikte namen van deelterreinen.

6.2 Broedvogels

De broedvogels zijn geïnventariseerd volgens de SOVON-richtlijnen zoals die staan beschreven in de handleiding SOVON Broedvogelonderzoek (SOVON 2011). Omdat het terrein alleen uit open grasland bestaat werden vijf gebiedsdekkende bezoekrondes voldoende geacht om een goed beeld te krijgen van de aanwezige broedvogels. Niet alleen de weidevogels (Slobeend, Grutto, Gele Kwikstaart etc.) werden geteld, maar ook alle andere voorkomende broedvogels (bijvoorbeeld Wilde Eend & Meerkoet).



Figuur 7. Looproute BMP-inventarisatie Polder Westerveer 2012

Tijdens het inventariseren werd gebruik gemaakt van een verrekijker en een telescoop. Hierdoor kunnen vogels van veel grotere afstand ongestoord worden opgemerkt. Voorts kon hierdoor extra informatie als geslacht (van belang voor eenden, Kievit en Grutto), vogels in broedhouding op het nest en vogels met pullen beter worden verzameld.

Vogelrijke delen van het gebied werden vanaf afstand met de telescoop afgekeken, waarna zichtbare vogels zoveel mogelijk werden opgespoord en op de veldkaart ingetekend. Bij het naderen van het zojuist afgekeken terrein werd gelet op hogere aantallen van zojuist getelde soorten en op extra soorten. Specifiek werd gelet op verplaatsingen van vogels, om te voorkomen dat door de teller opgejaagde exemplaren (met name verschillende soorten eenden) meerdere keren worden genoteerd tijdens de inventarisatieronde.

<u>Datum</u>	<u>Tijdstip</u>
9 april 2012	09:30 - 13:45
29 april 2012	07:45 - 11:40
13 mei 2012	07:40 - 11:00
25 mei 2012	08:20 - 11:50
14 juni 2012	06:25 - 09:00

Tabel 11. Bezoekschema Broedvogeltellingen Polder Westerveer 2012.

Vrijwel alle soorten weidevogels zijn ten opzichte van voorgaande tellingen stabiel gebleven of zelfs aanmerkelijk vooruit gegaan. Ten opzichte van 1992, toen grote delen van het tegenwoordige reservaat nog reguliere landbouwgrond waren, zijn de aantallen zelfs zo sterk vooruit gegaan dat je je af kunt vragen in hoeverre de inventarisaties in 1992 volledig zijn uitgevoerd. In vergelijking met 1992 zou de weidevogelstand in Polder Westerveer meer dan verzevenvoudigd zijn!

Vergeleken met meer recente inventarisaties zijn de verschillen minder extreem, maar is voor de meeste soorten nog steeds sprake van een significante toename. Het meest in het oog springend is de toename bij soorten als Slobeend, Grutto en Tureluur. Dit zijn allen soorten die profiteren van grote oppervlaktes laat gemaaid hooiland. Soorten die voor het succesvol laten opgroeien van hun kuikens meer afhankelijk zijn van kort grasland (bijvoorbeeld voorbeweide of beweide percelen) vertonen een sterker schommelende lijn (Kievit) of zijn stabiel na een eerdere toename (Scholekster). Dezelfde ontwikkeling (stijgende aantallen Grutto's en Tureluurs, stabiele of dalende aantallen Kieviten en Scholeksters) viel overigens in 2011 ook op bij het vergelijken van de beschikbare tellingen voor weidevogelreservaat 't Laeg.

Weidezangvogels waren dun gezaaid in Polder Westerveer. Zo werd Veldleeuwerik in 2012 in het geheel niet vastgesteld in het reservaatgebied. Op 9 april zong een vogel boven een perceel grasland ten oosten van de oostrand van het reservaatdeel van Polder Westerveer en op 14 juni werd een zingende vogel gehoord ten noorden van het zuidelijk deel van het gebied, boven percelen bollen en maïs. Van de Graspieper werd 1 territorium vastgesteld, een succesvol broedgeval leek onwaarschijnlijk. Gele Kwikstaarten waren nog het best vertegenwoordigd. Deels zullen hierbij vogels zijn meegeteld wiens territorium zich uitstrekte tot aangrenzende percelen bollen. Van in ieder geval 1 paartje is zeker dat het nest zich bevond in een perceel 15-juni land van LNH.

De in 2011 nog vastgestelde Kwartels werden in 2012 niet opnieuw gehoord. Ook landelijk was 2012 een minder goed Kwartel-jaar dan het voorgaande jaar. Van Zomertaling werd slechts 1 waarneming gedaan, onvoldoende voor het toekennen van een territorium. Krakeend en Slobeend waren beide met meerdere paren

vertegenwoordigd. Opvallend voor een open graslandgebied als Westerveer was de aanwezigheid van een tweetal territoria Tafeleend. In de afgelopen jaren werden wel vaker broedverdachte Tafeleenden waargenomen in deze regio. In 2006 was er bijvoorbeeld een nestvondst in het nabijgelegen reservaat Lage Hoek.

Polder Westerveer (opp. 66,13 ha)	1992	2003	2009	2012
Knobbelzwaan	n.g.	n.g.	n.g.	2
Grauwe Gans	n.g.	n.g.	n.g.	5
Kleine Canadese Gans	n.g.	n.g.	n.g.	1
Brandgans	n.g.	n.g.	n.g.	4
Nijlgans	n.g.	n.g.	n.g.	1
Wilde Eend	n.g.	n.g.	n.g.	17
Krakeend	-	1	2	5
Slobeend	-	-	1	4
Kuifeend	-	-	7	19
Tafeleend	n.g.	n.g.	n.g.	2
Meerkoet	n.g.	n.g.	n.g.	22
Waterhoen	n.g.	n.g.	n.g.	1
Scholekster	5	10	16	16
Kievit	7	18	8	16
Tureluur	3	8	13	19
Grutto	2	19	28	50
Veldleeuwerik	1	1	-	-
Graspieper	-	1	3	1
Gele Kwikstaart	-	1	5	4

Tabel 12. Broedvogels Polder Westerveer 1992 – 2012. Gegevens LNH. In 1992, 2003 & 2009 zijn alleen weidevogels gekarteerd. In 2012 werden alle soorten geïnventariseerd. Rode Lijst-soorten zijn in **vet** weergegeven.

Soortbesprekingen

Bij een aantal karakteristieke en schaarse soorten wordt in onderstaande tekst kort ingegaan op terreingebruik, broedsucces en verdere bijzonderheden. Tussen haakjes eerst het aantal vastgestelde territoria en vervolgens de hoogst geregistreerde broedcode (Zie Sovon-handleiding).

Grauwe Gans (5 ; 15)

Ganzen in het algemeen blijken steeds flexibeler in de keuze van hun broedplek. Het vastgestelde aantal paren heeft betrekking op nestvondsten. Alle nesten lagen in de percelen van Paauw langs slootjes met drassige kantjes en een slootpeil vlak onder het maaiveld. Alle legsels (5, 3 x 7 & 8 eieren) werden geprikt om uitkomen te voorkomen. Op 14 juni werd hier desondanks een paartje met minimaal 4 halfwas jongen vastgesteld. Mogelijk is dit paar van elders gekomen, aangezien alle sloten in dit reservaatdeel zijn afgelopen op ganzennesten.

Brandgans (4 ; 15)

Ook deze soort broedde midden in open grasland langs dezelfde laag gelegen slootkantjes als de Grauwe Ganzen. Er werden 2 nesten gevonden (4 & 7 eieren), die beiden werden behandeld om uitkomen te voorkomen. Voorts werden 2 territoria opgetekend aan de hand van langdurig aanwezige broedparen. Te midden van de Brandganzen kwam ook een paartje Kleine Canadese Gans tot broeden. Deze nauw verwante soorten trekken graag gezamenlijk op en hybridiseren ook regelmatig.

Aan het noordeinde van de Molentocht verbleven op 25 mei 5 volwassen Brandganzen met 13 pullen. Op 14 juni zwommen hier 9 ganzen met 13 halfwas jongen. Deze vogels zijn van elders gekomen, aangezien van alle aanwezige broedparen in het reservaatgebied de nesten zijn opgespoord en behandeld.

Krakeend (5 ; 15)

De toename van deze soort in de regio West-Friesland zet gestaag door. Bij het noteren en interpreteren van groepjes baltsende en vrouwtjes achtervolgende woerden is terughoudend omgesprongen. Tijdens deze vliegbewegingen vlogen de vogels boven alle uithoeken van de polders, waardoor overtuigen van aanwezige vogels heel makkelijk optreedt. Dat er ook daadwerkelijk succesvol is gebroed bewees een vrouwtje dat op 14 juni met 3 halfwas jongen in de Molentocht zwom.

Slobeend (4 ; 5)

De vastgestelde paren zaten gelijkmatig verdeeld over Westerveer - zuid (2) en de percelen van Paauw (2). Vrouwtjes met jongen werden niet gezien, gedrag van woerden wees echter in meerdere gevallen op de nabijheid van een broedend vrouwtje.

Zomertaling (0 ; 1)

Het bleef wat deze soort betreft bij een eenmalige waarneming op 13 mei van een woerdje aan de noordzijde van de percelen van Paauw. Het is mogelijk dat een aanwezig paartje tijdens de overige bezoeken is gemist of dat een broedpoging vroegtijdig is mislukt. Het is echter meer waarschijnlijk dat het een rondzwervende vogel van elders betrof, bijvoorbeeld uit de hemelsbreed zo'n 3 kilometer hier vandaan gelegen regio Polder Berkmeer / Lage Hoek / Polder de Kaag. Hier werden in 2012 minimaal 2-3 broedparen vastgesteld, zowel op regulier boerenland als in reservaatgebied van LNH.

Scholekster (16 ; 15)

Ten opzichte van de vorige kartering in 2009 is deze soort erg stabiel, ook toen werden 16 territoria vastgesteld. De vogels zaten met name in het noordelijk deel van het reservaatgebied. Op 14 juni werden in de volgende deelterreinen vogels waargenomen die op grond van hun gedrag waarschijnlijk pullen hadden: Westerveer – noord (3 paar alarmerend, waarbij minimaal 1 halfwas pul) en de percelen Pauw (1 alarmerend paar).

Kievit (16 ; 15)

De vastgestelde territoria zaten verspreid over Westerveer-noord (3), percelen Paauw (5) en Westerveer-zuid (8). Vanaf de veldronde op 13 mei werden paren met pullen of fel alarmerende volwassen vogels opgemerkt, maar steeds 1/enkele paartjes. Waarschijnlijk is het broedsucces aan de lage kant geweest of zijn paren met jongen verkast naar

aangrenzende landbouwgrond waar eerder wordt gemaaid. De percelen met doorbeweiding trokken verhoudingsgewijs weinig Kieviten met jongen.

Grutto (50 ; 15)

Zoals vrijwel overal in de betere weidevogelreservaten van LNH in West-Friesland was ook hier de Grutto verreweg de meest talrijke broedvogel. De paren zaten verdeeld over Westerveer-noord (10), percelen Paauw (17) en Westerveer-zuid (23). In laatstgenoemd deelgebied zaten de Grutto's sterk geconcentreerd op het recent aangekochte, grote perceel aan de noordzijde.

Tijdens het veldbezoek van 25 mei werd ook een alarmtelling gehouden. Het toen vastgestelde aantal alarmerende paren (58) lag duidelijk hoger dan het aantal vastgestelde territoria. Het is aannemelijk dat deze toename is te verklaren doordat Grutto's uit omliggende landbouwgrond met hun kroost naar de later gemaaide percelen van LNH zijn gekomen. Door deze instroom is dus niet exact te bepalen hoe het broedsucces van de in het reservaat broedende Grutto's is geweest. Ook voor veel andere terreinen van LNH gaat dit probleem op. Omdat de reservaten vrij klein zijn en als eilandjes in reguliere landbouwgrond liggen, vormen ze belangrijke toevluchtsoorden voor gezinnen Grutto en Tureluur op zoek naar hoog gras. Alarmtellingen met als doel het BTS te berekenen hebben de meeste waarde als van de totale polder bekend is hoeveel broedparen weidevogels er waren én in de gehele polder gelijktijdig een alarmtelling wordt gehouden.

Overigens waren de omstandigheden ook op reguliere landbouwgrond rond Polder Westerveer in 2012 deels gunstig voor Grutto's. Zo werd op een aantal kruidenrijke percelen tussen de percelen van Paauw en de Molentocht een laat maaien-pakket afgesloten door de desbetreffende agrariër (Koning). Hier hebben circa 12 paren gebroed en waren op 25 mei minimaal 11 alarmerende paren aanwezig.

Tureluur (19 ; 7)

Ook deze soort zit duidelijk in de lift in Polder Westerveer. Ten opzichte van 2009 is het aantal territoria gestegen van 13 naar 19. De paren zaten vrij gelijkmatig verspreid over de verschillende deelsterreinen; Westerveer-noord (4), percelen Paauw (8) en Westerveer-zuid (7). Wat voor de Grutto gold is ook op de Tureluur van toepassing: door de versnipperde ligging van de terreinen van LNH in Polder Westerveer is de kans groot dat er instroom is geweest van gezinnen Tureluur uit het omliggende boerenland. Op 25 mei werden minimaal 14 alarmerende paren geteld.

Veldleeuwerik (0 ; -)

Het doet lijken voor de Veldleeuwerik definitief gevallen in de reservaten van LNH in West-Friesland. In 2012 blijkt ook het laatste reservaat waar deze zangvogel nog werd vastgesteld te zijn verlaten. In deze regio is de soort nu geheel verdwenen uit grasland en komt alleen her en der in zeer kleine aantallen nog voor op percelen bollengrond. Ook hier gaat het echter om de laatsten der Mohikanen.

Gele Kwikstaart (4 ; 7)

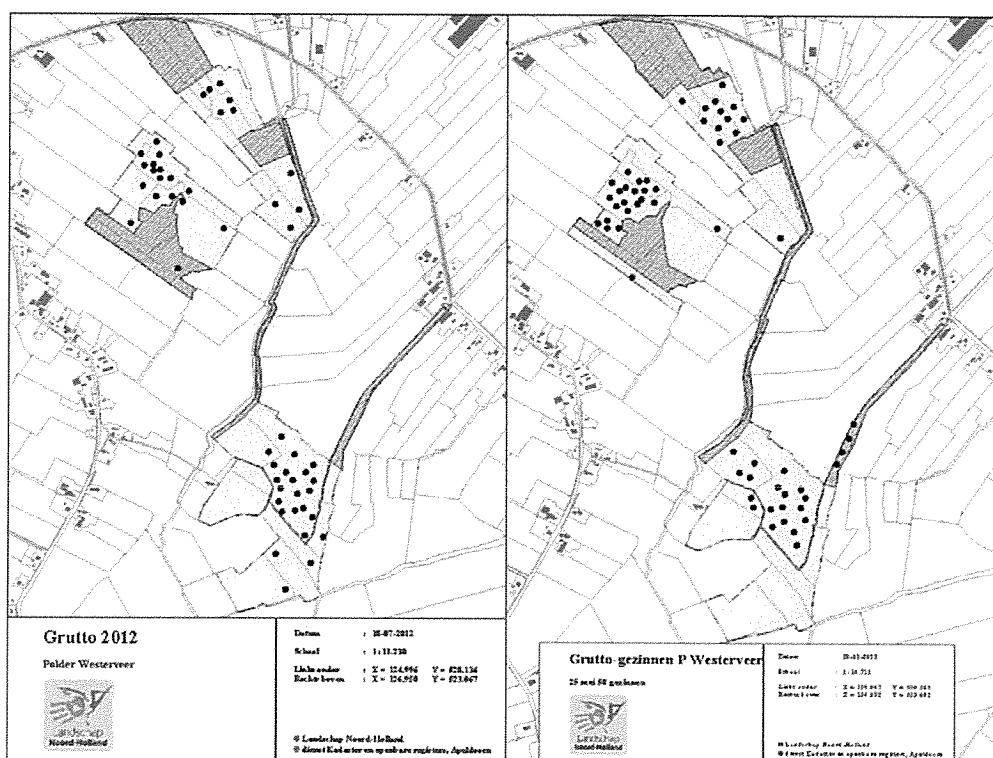
Daar waar de Veldleeuwerik en Graspieper de ontwikkelingen in het agrarisch gebied niet bij kunnen benen vergaat het de Gele Kwikstaart in West-Friesland een stuk beter.

Gele Kwikken zitten hier met name op percelen bollengrond. De vastgestelde paren zaten deels langs de randen van het reservaat, daar waar het grensde aan percelen tulpen. Van in ieder geval 1 paartje in Westerveer-zuid zat het nest in een perceel LNH-grasland.

6.3 Terreingebruik door weidevogels en Beheersaanbevelingen

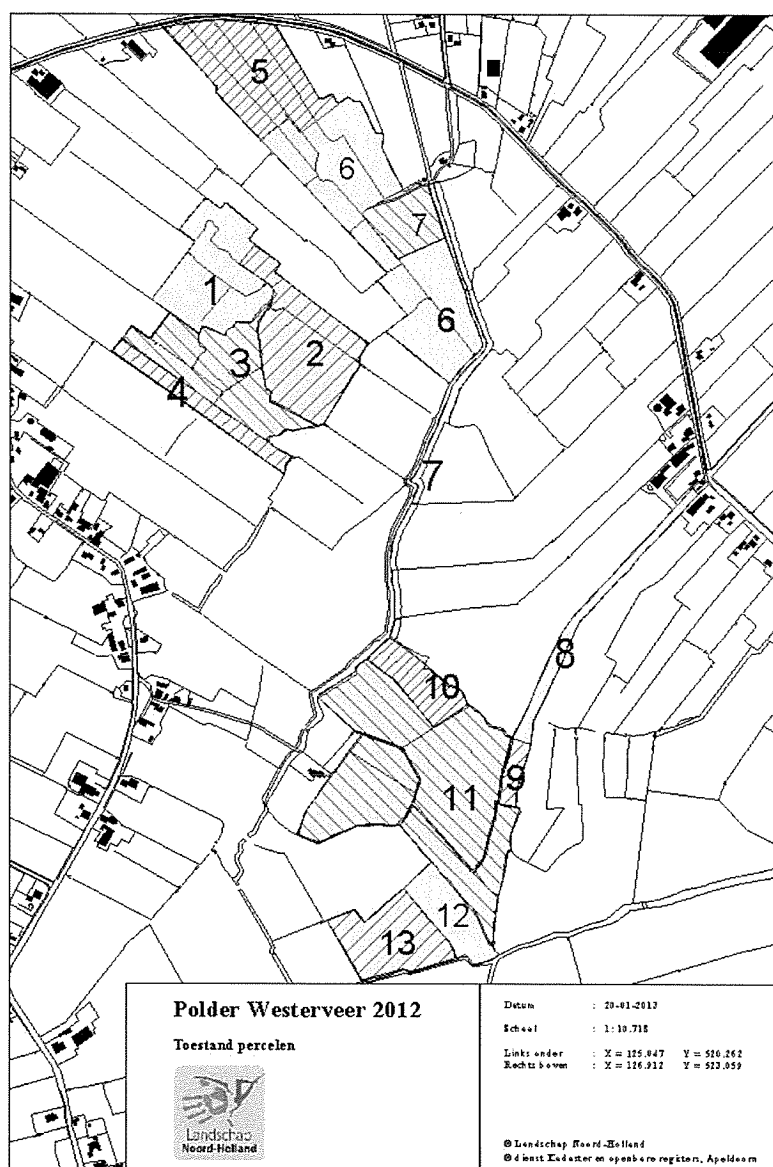
Tijdens de veldbezoeken in het kader van de broedvogelinventarisatie werden ook bijzonderheden aangaande beweiding, vegetatiestructuur en waterpeilen genoteerd. Tevens werd gekeken naar het terreingebruik van weidevogels. Aan de hand hiervan kan het beheer verder worden geoptimaliseerd.

Het realiseren van aaneengesloten bezittingen in Polder Westerveer is het voornaamste doel voor de komende jaren. Of dit daadwerkelijk gaat lukken is nog maar de vraag en is afhankelijk van beschikbaar geld en bereidheid bij de desbetreffende agrariër(-s) om te verkopen aan LNH. Nu liggen de bezittingen van het Landschap nog verdeeld over drie deelterreinen, wat bijvoorbeeld het instellen van een hoger waterpeil onmogelijk maakt.



Bij het evalueren van de gekozen beheervormen is wederom met name gekeken naar het gebruik van de polder door de Grutto. Hierboven worden naast elkaar de kaart met territoria (a.d.h.v. 1^e 3 karteringen, t/m 13 mei) en de verspreiding van Grutto-gezinnen op 25 mei naast elkaar getoond. Duidelijk blijkt wederom het grote belang van niet te hoog en dicht, kruidenrijk grasland voor de kuikens. Vrijwel alle Grutto's met kuikens zitten op 15 juni-percelen. Een aantal percelen die naar inschatting van de

terreinmedewerker voor weidevogels al snel een te dichte, eentonige en hoge grasmat hebben werden door de Grutto's ook gedurende vrijwel het gehele seizoen daadwerkelijk gemeden. De licht beweide en voorbeweide percelen werden door deze soort vrijwel gemeden. Een uitzondering is het lange, smalle perceel aan de NO-zijde van Westerveer-Zuid. Dit perceel werd beweide door 6 pinken en circa 48 schapen en lammeren. De structuur was half-open en werd door 4 Grutto-gezinnen benut. Feitelijk werden de meeste beweide percelen gedurende het gehele seizoen maar weinig gebruikt door weidevogels, en dan vooral door foeragerende adulte vogels zonder pullen. Het overgrote deel van de vogels zat geconcentreerd in clustertjes 15-juni-percelen. Aan de hand van onderstaande kaart wordt de toestand van de grasmat van de percelen in Polder Westerveer kort geschetst.



- 1 Enigszins venig, laag gelegen grasland met veel greppels. Gedurende mei-juni 2012 stond hier voortdurend water in de greppels. Percelen met erg veel broedende weidevogels. Betreft 15-juni percelen.
- 2 Eentonig grasland met te hoge en dichte structuur, o.a. met veel wilde haver. Waarschijnlijk deels door te voedselrijke situatie, maar ook door spuitbeurt ridderzuring in 2011. Komende jaren verschralen en nabeweiden.
- 3 Percelen worden gehele broedseizoen doorbeweid met vee(vooral schapen, in 2012 circa 70 schapen en lammeren). Hierdoor is een half-open wilde haver-grasland ontstaan. Structuur op zich niet heel ongeschikt, maar activiteit van vogels vooral geconcentreerd op meest westelijke perceel.
- 4 Te hoog en dicht 15-juni perceel, o.a. veel wilde haver. Hooguit 1 gezin van zowel Tureluur als Grutto. Verschralen!
- 5 Reliëfrijk grasland wat laag wordt doorbeweid met jongvee, in 2012 circa 30 stuks. Structuur niet verkeerd, maar alleen enkele gezinnen Scholekster.
- 6 Reliëfrijk grasland, beheerd als 15-juniland. Waterpeil eigenlijk wat te laag, maar desondanks ouderwets veldzuring/boterbloemgrasland, mogelijk door aanwezigheid van veen in bodem. Veel Grutto & Tureluur.
- 7 Kade langs oostoever Molentocht. Continu doorbeweid met schapen (in 2012 circa 36 schapen & lammeren). Tactische aankoop (voorkomen recreatieve ontsluiting), van weinig waarde voor weidevogels.
- 8 Ontsluiting naar achter gelegen percelen, in 2012 doorbeweid met 6 pinken en 48 schapen & lammeren. Door beweiding wordt wilde haver vrij kort gehouden en is een geschikte structuur ontstaan, op 25 mei 4 paar Grutto en een paartje Tureluur met pullen.
- 9 Perceel met erg hoge en dichte wilde haver. Nauwelijks activiteit van weidevogels. In 2013 meebeweiden?
- 10 Perceel met eentonige structuur, weinig kruiden. Huidige beheer (15-juniland) voortzetten ten behoeve van kruidenrijkdom/variantie in structuur.
- 11 Fraaie percelen met sterke concentratie van broedende weidevogels. Met name het grote perceel tussen nummers 9 en 10 met hoge aantallen Grutto's. Structuur overal redelijk, kruidenrijkdom kan beter.
- 12 Fraai zuringland, nog iets te rijk en dicht van structuur.
- 13 Eentonig grasland, met tot nog toe weinig activiteit van weidevogels. Huidige beheer consequent voortzetten. Ligt bovendien vrij hoog uit het water.

Aan de hand van bovenstaande constatering kan het beheer op perceelsniveau her en der aangepast worden om de percelen die nu nog nauwelijks worden benut door weidevogels geschikter te maken. In 2012 zaten minimaal 12 paren Grutto en meerdere Tureluurs op percelen reguliere landbouwgrond grenzend aan de percelen van Paauw. Het betrof hier fraaie zuring-boterbloemgraslanden die al lange tijd vrij extensief beheerd werden. In de winter van 2012-2013 werden deze percelen helaas omgezet in bollenland. De behoefte aan geschikt hooiland voor de in 2013 terug kerende Grutto's en Tureluurs zal in deze hoek dus toenemen. Aangezien doorbeweide percelen in het blok van Paauw weinig door weidevogels werden benut is het bij de volgende pachtbespreking wenselijk op deze percelen het beheer te wijzigen van beweiding naar voorbeweiding of 15-juniland.

6.4 Overige waarnemingen

Op 25 mei waren een foeragerende en twee laag overvliegende **Lepelaars** aanwezig. Gaandeweg het seizoen werden in deze polder toenemende aantallen onvolwassen **Bruine Kiekendieven** geteld, met op 25 mei minimaal zes jagende vogels. Op deze datum werd tevens een overvliegende **Zwartkopmeeuw** gehoord. Ten slotte werden op 25 mei 3 **Argusvlinders** geteld in Westerveer-Zuid.

Hoofdstuk 7 Polder Berkmeer

7.1 Algemene informatie en Beheer

Sinds 2006 heeft LNH een tweetal percelen, met een totale oppervlakte van 18 hectare, in eigendom in Polder Berkmeer. Na aankoop is het terrein verpacht aan een tweetal agrariërs. Het terrein wordt beheerd als hooiland, wat wil zeggen dat het jaarlijks na 15 juni wordt gemaaid. In de herfst vindt nabeweiding plaats met vee. Vanaf 2010 wordt jaarlijks in het vroege voorjaar een 0,75 groot deel van het grasland onder water gezet ten behoeve van weidevogels. Dankzij deze beheersmaatregelen is het aantal broedende weidevogels hier in enkele jaren tijd explosief gestegen.

Het terrein wordt de laatste jaren geheel beheert als hooiland (maaïen na 15 juni). Door het grote aantal Grutto's en Tureluurs wat hier dit jaar rond 15 juni nog aanwezig was, werd in overleg met de pachters besloten het maaïen tot begin juli uit te stellen. Door het natte weer werden de laatste delen pas rond midden juli gemaaid. Bemesting is tijdelijk stopgezet om de grasgroei af te remmen en een structuur- en kruidenrijker grasland te realiseren.

In 2012 werd de molen op 27 februari aan gezet, waarna de plas-dras al vlot onder water kwam te staan. Eind mei werd de stop er weer uitgetrokken en de molen uit gezet, waarna het terreintje al vrij vlot weer droogviel. Begin juli heeft een medewerker van LNH alle zuring in de plas-dras met de zeis weg gemaaid. Midden juli hebben de Dekkers tijdens het maaïen het meest droge deel van de plas-dras meegemaaid.

De rietkraag langs de brede middensloot is deels midden juli en deels in de herfst gemaaid en deels afgevoerd. In de winter van 2012-2013 wordt het maaisel met een wallenkantfrees weg gewerkt en over het land verspreid. Op deze manier wordt voorkomen dat er een dikke strooisellaag en ruigte ontstaat langs de slootkant. Voor weidevogels is het juist wenselijk om kale, kort begroeide oeverkanten te handhaven.

7.2 Broedvogels

Vanaf 2007 wordt het aantal broedparen weidevogels geteld in Polder Berkmeer. Voor deze inventarisaties is vrijwilliger André Schaafsma aanspreekpunt. Hij voert de telling uit samen met een aantal andere vrijwilligers. Door de hoge dichtheden is er voor gekozen te tellen door middel van een eenmalige nestentelling in plaats van territoriumkartering. In 2012 is deze telling uitgevoerd op 5 mei. Alleen in 2009 is in het kader van provinciaal onderzoek het terrein (ook) geteld door middel van de BMP-methode. Meer schaarse of zich later in het seizoen vestigende soorten als Dodaars, Kleine Plevier, Visdief en Gele Kwikstaart worden jaarlijks aanvullend gekarteerd door een medewerker van LNH.

In totaal werden in 2012 14 soorten broedvogels vastgesteld, waarvan er 6 (Slobeend, Zomertaling, Tureluur, Grutto, Visdief & Gele Kwikstaart) voorkomen op de Nederlandse Rode Lijst.

	2007	2008	2009	2009 (VdG & Gr)	2010	2011	2012
Dodaars					1	1	
Wilde Eend		1			1	1	2
Krakeend				2			1
Slobeend	1	1	2	3	1	2	2
Zomertaling		1				?	1
Kuifeend	1			4		4	2
Tafeleend						1	
Meerkoet	4	n.g.	n.g.	n.g.	5	2	3
Waterhoen	3						1
Scholekster	5	5	5	6	5	5	11
Kluut					?		
Kleine Plevier					2		
Kievit	14	14	12	10	29	18	12
Tureluur	8	3	6	6	11	6	10
Grutto	23	34	47	34	52	51	41
Stormmeeuw							1
Visdief					1	3	3
Gele Kwikstaart	3		1	2	1	2	2
Graspieper	?					1?	
Totaal aantal territoria/broedparen	62	59	73	67	109	95	92
Alleen steltlopers	50	56	70	56	99	80	74

Tabel 9. Broedvogels Polder Berkmeer 2007-2012. Gegevens A. Schaafsma & LNH. Rode Lijst-soorten zijn in **vet** weergegeven. Ter vergelijking is voor 2009 zowel het aantal territoria weergegeven wat middels een nestentelling en aanvullende territoriumkartering is vastgesteld als het aantal territoria wat in dat jaar middels territoriumkartering door Van der Goes en Groot is vastgesteld.

Soortbesprekingen

Bij een aantal karakteristieke en schaarse soorten wordt in onderstaande tekst kort ingegaan op terreingebruik, broedsucces en verdere bijzonderheden. Tussen haakjes eerst het aantal vastgestelde territoria en vervolgens de hoogst geregistreerde broedcode (Zie Sovon-handleiding).

Slobeend (2 ; 15)

Gedurende april/mei werden vrijwel voortdurend Slobeenden gezien rond de plas-dras en de brede middensloot, waarvan minimaal twee paartjes duidelijk territoriaal gedrag vertoonden. Op 5 mei werd tijdens de nestentelling bovendien een 10-legsel van deze soort gevonden. Tijdens een bezoek op 6 juni werden maar liefst 3 vrouwtjes met pullen

waargenomen (7,8 en 9 pullen). Aangezien eenden met hun kroost flinke afstanden af kunnen leggen is dit geen garantie dat er ook daadwerkelijk drie broedgevallen hebben plaatsgevonden in het reservaat.

Zomertaling (1 ; 4)

Tussen 28 april en 6 juni werd regelmatig een mannetje Zomertaling waargenomen in de plas-dras. Op 28 april werden hier zelfs 2 ♂♂ vastgesteld. Gezien de langdurige aanwezigheid van een mannetje op steeds dezelfde plek en het feit dat deze vogel regelmatig roepend te horen was is besloten een territorium op te voeren. Het feit dat geen vrouwtje werd gezien hoeft niets te zeggen. In mei werd het terrein slechts enkele malen bezocht. In de broedtijd zijn vrouwtjes Zomertaling dermate stiekem dat ze bij een lage waarnemersintensiteit makkelijk over het hoofd worden gezien.

Wintertaling (0 ; 3)

In april-juni waren regelmatig enkele Wintertalingen aanwezig in de plas-dras. Zo waren op 6 juni een paartje en drie ♂♂ aanwezig. Duidelijke aanwijzingen voor een territorium of broedgeval (balts, paarvorming) ontbraken echter. Omdat Wintertaling als broedvogel in deze regio ronduit zeldzaam is en doortrekkers/overzomeraars in natte terreinen regelmatig in de broedtijd opduiken wordt voorzichtig omgesprongen met dergelijke waarnemingen.

Kuifeend (2 ; 12)

Op 13 juni waren ♀♀ met 1,2 en 9 pullen aanwezig in de brede middensloot.

Tafeleend (1 ; 3)

Tot in ieder geval 14 juni werd regelmatig een paartje van deze soort waargenomen langs de brede middensloot in het terrein.

Scholekster (11 ; 15)

Vanaf 2007 werden hier jaarlijks rond de 5 paren geteld, in 2012 schoot de stand omhoog naar 11 paar. Op 13 juni waren 3 fel alarmerende paartjes aanwezig en op 14 juni werd een paartje met een pul waargenomen. Al met al lijkt het broedsucces een stuk lager geweest te zijn dan bij soorten als Kievit, Tureluur en Grutto.

Kievit (12 ; 16)

Na twee wat vettere jaren in 2010-'11 (29 resp. 18 paren) was de stand in 2012 weer terug op een meer gebruikelijk aantal (in 2007-2009 12 – 14 territoria). Op 13 mei werden de eerste paren met minimaal 1, 2 en 3 kleine pullen waargenomen. De droogvallende slikrandjes in de plas-dras waren een geliefde foerageerplek voor opgroeiende kievitspullen. Op 3 juni liepen hier bijvoorbeeld 2 al vliegvlugge juvenielen en 3 kleine pulletjes. Op 14 juni liepen er in de plas-dras 7 pullen in verschillende leeftijden en op 30 juni werden er hier 4 juveniele Kieviten geteld.

Tureluur (10 ; 15)

Omdat nesten van deze soort lastig te vinden zijn vindt middels de nestentelling vaak een ondertelling van deze soort plaats. Het aantal gevonden nesten is aangevuld met

waarnemingen vanaf de weg. Ook voor deze soort is de plas-dras een geliefde foerageerplek, met name voor pullen en vanaf het moment dat de molen werd uitgezet en er slikveldjes droogvielen (in 2012 op 3 juni). Zo werden hier op 25 mei 24 foeragerende adulte vogels geteld. Jongen werden geteld vanaf 3 juni (4 paren met in totaal 9+ pullen, waarvan 2 vrijwel vliegvlug), toenemend tot maar liefst 27 jongen (grotendeels nog niet vliegvlug) op 14 juni. Op 30 juni resteren er nog 8 juveniele, vliegvlugge Tureluurs. Tenzij er erg veel instroom is geweest van elders broedende Tureluurs met pullen was het broedsucces hier dit jaar dus ruim voldoende om het aantal paren op peil te houden.

Grutto (41 ; 15)

Door het koude en natte weer in april werd de nestentelling dit jaar iets later uitgevoerd dan gebruikelijk, namelijk 5 mei. Tijdens deze telling werden nog diverse nesten met onvolledige legfels gevonden, wat duidt op de late vestigingsdatum van deze paren. Het aantal paren lijkt ten opzichte van 2011 gedaald te zijn, maar dit kan deels veroorzaakt zijn doordat paren zich na de nestentelling nog laat in het seizoen hebben gevestigd.

Het exacte aantal vliegvlugge jongen is niet bekend, in tegenstelling tot bijvoorbeeld Kievit en Tureluur komen pullen van Grutto niet of nauwelijks naar de plas-dras om te foerageren. Tot laat in het seizoen was er nog volop activiteit van Grutto-gezinnen. Zo waren op 13 juni bijvoorbeeld nog 20+ alarmerende oudervogels aanwezig (circa 14 paren). Op 30 juni resteerde nog één laatste, alarmerend paartje.

Een specifieke alarmtelling voor Grutto is dit jaar niet uitgevoerd, waardoor niet bekend is of het broedsucces voldoende was om het aantal broedparen op peil te houden.

Stormmeeuw (1 ; 12)

Nadat in april al regelmatig een paartje Stormmeeuwen was waargenomen, bleek op 13 mei een vogel in broedhouding op een waarschijnlijk nest met eieren te zitten. Eind mei waren de vogels echter verdwenen, er zijn geen jongen vliegvlug geworden.

Visdief (3 ; 16)

Op het speciaal voor deze soort uitgelegde broedvlot werden 2 broedparen geteld. Een derde paartje broedde ter hoogte van het vlot op de slootkant. Op 13 juni werden op het vlot 3 pullen en een ei geteld, met voorts een 2-legsel langs de slootkant. Op 30 juni bevonden zich op het vlot minimaal één pul en een vliegvlugge juveniel. Op deze datum vlogen minimaal 24 alarmerende adulte Visdieven boven de broedplek. Ongetwijfeld de eigen broedvogels aangevuld met zwervende vogels van elders, aangezien een dergelijk groot aantal paren zowel vóór als na 30 juni niet meer is vastgesteld op deze locatie.

7.3 Overige waarnemingen

Ook voor doortrekkende en overwinterende vogels is dit terrein van belang. De brede sloot die midden door het terrein ligt biedt vaak plaats aan grote groepen rustende eenden. De graslanden herbergen regelmatig grote aantallen foeragerende Kieviten en Wulpen. In de periode dat de plas-dras in gebruik is worden ook diverse doortrekkende soorten steltlopers waargenomen. In tabel 12 wordt van enkele soorten die gebruik maakten van de plas-drasplek het maximum-aantal vermeld.

Soort	Maximum	Op datum:
Krakeend	21	25-5
Wintertaling	22	27-3
Scholekster	70	22-3
Kleine Plevier	2	30-6
Grutto	240	6-4
IJslandse Grutto	8	25-5
Tureluur	34	14-6
Kemphaan	10	6-4

Tabel 12. Maxima van een aantal soorten in plas-dras Polder Berkmeer 2012 Gegevens LNH.

Er waren voorts nog wat waarnemingen van minder algemene doortrekkers. Op 25 mei bevonden een **Casarca** en een **Bosruiter** zich in de plas-dras. Op 31 augustus waren hier een **Zwarte Ruiter** en een **Paapje** aanwezig. Op 26-10 joeg een adulte **Slechtvalk** op Smienten.

Op 6 juni werden enkele roepende **Rugstreeppadden** gehoord vanuit de plas-dras. Onbekend is of deze soort hier ook eitjes heeft afgezet. De soort is in deze regio niet erg dik gezaaid.

Hoofdstuk 8 Kerkepolder en Leekerlanden

8.1 Algemene informatie en Beheer

De Leekerlanden en Kerkepolder vormen twee terreingedeelten ten zuiden van Wognum die van elkaar gescheiden geworden door de Kleine Zomerdijk. De Kerkepolder is 13,94 hectare groot, terwijl de Leekerlanden 6,46 hectare meet. De Kerkepolder bestaat uit droge en vochtige weilanden, ingeklemd tussen de laanbeplanting van de polderwegen de Oude Gouw en Kleine Zomerdijk. Door de relatief hoge waterstand staat het zuidelijk deel van dit poldertje 's winters deels plas-dras. Deze plassen blijven vaak tot ver in het voorjaar staan, wat de grote aantrekkingskracht die deze polder uitoefent op weidevogels deels verklaart. De verkaveling is kleinschalig, waardoor er een behoorlijke lengte aan sloten binnen het terrein aanwezig is.

Aan de noordzijde van de Kerkepolder ligt de ijsbaan van Wognum. Normaal gesproken staat dit perceel droog en wordt alleen in de winter onder water gezet, uiteraard ten behoeve van de functie als ijsbaan. Door het lage maaiveld, het vochtige karakter en het extensieve gebruik vormt dit perceel voor weidevogels echter een waardevol onderdeel van de totale polder. In 2012 bleek de ijsbaan al in mei onder een dun laagje water te zijn gezet. Dit trok tientallen foeragerende Slob- en Wilde Eenden, Kieviten, Grutto's en Tureluurs aan. Krakeend, Kievit en Tureluur foerageerden hier bovendien met pullen. Op 14 juni liepen hier bijvoorbeeld 41 Tureluurs (waarvan 4 pullen) en 14 Grutto's. In november 2012 werd duidelijk dat het perceel door BBL wordt overgedragen aan het HHNK. Het perceel zal vervolgens worden ingericht als waterberging en in beheer gegeven aan LNH. Het beheer zal dan zoveel mogelijk gericht worden op aantrekkelijkheid voor weidevogels (plas-dras in het voorjaar).

De eieren van ganzen werden ook dit jaar weer gedompeld (G. Blok). Zie voor de resultaten paragraaf 8.2.

In de Leekerlanden komen venige graslanden met reukgras voor en een geëutrofiëerde, door oeverzegge gedomineerde moerasvegetatie. De Leekerlanden zijn feitelijk zelfs de meest noordelijke plek waar in Noord-Holland veen aan de oppervlakte komt. Ondanks de ligging in de directe omgeving van de bebouwde kom van Wognum en het feit dat het terrein wordt doorsneden door een weg met hoge laanbeplanting zitten er jaarlijks behoorlijke aantallen weidevogels. Overigens is een deel van deze bomen in de winter van 2011-2012 verwijderd. In mei bleek een pachter tegen de afspraken in schapen te hebben lopen op een perceel langs de weg, terwijl het hogere gras hier juist een belangrijke uitwijkmogelijkheid is voor Grutto's en Tureluurs met hun pullen. Na constatering werd de pachter hierop aangesproken en de schapen alsnog weg gehaald. In de komende jaren zal de nadruk dienen te blijven liggen op het handhaven van zoveel mogelijk structuurrijk hooiland. Op 14 juni bleek voorts dat nog enkele paren Grutto, Tureluur, Scholekster en mogelijk ook Krakeend en Zomertaling met jongen en/of eieren in de Leekerlanden aanwezig waren. In overleg met de twee pachters is het maaien toen met minimaal een week uitgesteld.

8.2 Broedvogels

Dit terrein werd in 2012 op broedvogels geteld door George Blok. Tussen 2 april en 27 mei werden in totaal 9 avondbezoeken gebracht. Daarnaast werd aanvullende informatie verzameld door terreinmedewerkers van LNH. De broedvogels werden geïnventariseerd volgens SOVON-richtlijnen zoals die staan beschreven in de handleiding SOVON Broedvogelonderzoek (SOVON 2011). De Kerkepolder is met behulp van een telescoop prima te overzien vanaf de omringende weg. Ook de Leekerlanden werden geïnventariseerd vanaf de weg. Om verstoring te minimaliseren werd het terrein niet daadwerkelijk betreden. Mogelijk dat hierdoor een aantal soorten enigszins zijn onderteld, omdat met name het meest zuidoostelijke perceel en omringende sloten vanaf de weg niet optimaal kunnen worden overzien (mond. mededeling G. Blok). In 2013 kan dit worden ondervangen door enkele keren kort het terrein in te lopen om een goed beeld te krijgen van de aanwezige broedvogels.

De nu al jarenlange continue zomerbegrazing van ganzen in de Kerkepolder heeft behoorlijke invloed gehad op de vegetatie. Structuurrijk, kruidenrijk grasland komt nauwelijks nog voor, de graslanden hebben het uiterlijk van een kort gemaaid gazon. Dit weerspiegelt zich in de ontwikkeling van de broedvogelstand. Soorten die voor het laten opgroeien van hun pullen de voorkeur geven aan korte vegetaties (Scholekster, Kievit) zijn stabiel of nemen licht toe, terwijl weidevogels die afhankelijk zijn van hogere, structuurrijker graslanden (Slobeend, Grutto, Tureluur) zijn afgenomen. Deze ontwikkeling staat lijnrecht tegenover de ontwikkeling in veel andere LNH-reservaten waar soorten die afhankelijk zijn van hooilandbeheer veelal juist toenamen ('t Laeg, Polder Westerveer, Polder Berkmeer).

Kerkepolder / Leekerlanden	2002	2009	2012
Grauwe Gans	-	-	1
Kleine Canadese Gans	?	22	67
Brandgans	?	3	6
Wilde Eend	n.g.	n.g.	n.g.
Krakeend	-	2	2
Slobeend	4	1	?
Zomertaling	1	-	1
Kuifeend	4	6	7
Tafeleend	-	-	1
Meerkoet	n.g.	n.g.	3
Scholekster	3	8	7
Kievit	16	11	16
Tureluur	8	6	3
Grutto	20	15	10

Tabel 13. Broedvogels Kerkepolder / Leekerlanden 2002-2012. Gegevens LNH / G. Blok. Rode Lijst-soorten zijn in **vet** weergegeven.

Weidevogels die van structuurrijker grasland houden zijn dus in toenemende mate aangewezen op de Leekerlanden. Ook hier nemen echter de aantallen grazende ganzen jaarlijks toe, wat mogelijk ook gaat leiden tot minder structuurrijke vegetaties. Ook dit jaar werd waargenomen dat pullen van Kieviten werden gepredeerd door Zwarte Kraaien die opereerden vanuit de bomen langs de Kleine Zomerdijk.

Soortbeschrijvingen

Ganzen

De eieren van broedende ganzen worden op verzoek van LNH vanaf 2008 jaarlijks gedompeld door George Blok. Desondanks nemen de aantallen broedende ganzen nog toe. Jaarlijks komen enkele paren Grauwe Gans met jongen naar de Kerkepolder om hun jongen op te laten groeien. Deze vogels komen vermoedelijk van rietstroken langs de nabijgelegen A7. In 2012 broedde voor het eerst een paartje daadwerkelijk in de Kerkepolder. Op 2 mei trokken zo een aantal adulte Grauwe Ganzen met in totaal 26 pullen vanaf de richting van de snelweg de Kerkepolder in.

Door de toenemende aantallen letterlijk en figuurlijk door elkaar heen broedende Kleine Canadese en Brandganzen is het steeds moeilijker om te bepalen aan welke soort een behandeld nest dient te worden toegeschreven. In 2010 en 2011 zijn daarom de gevonden nesten genoteerd als "Branta-Gans" (Brand- of Kleine Canadese Gans). Bovendien kruisen deze nauw verwante soorten ook in toenemende mate met elkaar, waardoor individuen en/of broedparen vaak al niet meer tot één van deze twee soorten zijn te herleiden.

	2008	2009	2010	2011	2012
Grauwe Gans	-	-	-	-	1
Brandgans	-	3	()	()	6
Kleine Canadese Gans	6	22	()	()	67
Branta-Gans spec.	-	-	21	32	-

Tabel 14. Broedparen ganzen Kerkepolder / Leekerlanden 2008-2012. Gegevens LNH / G. Blok.

Naast het aantal broedparen is ook het aantal hier verblijvende niet-broedende Branta-ganzen sterk gestegen. Regelmatig worden 1000-1200 exemplaren geteld in en rond de Kerkepolder en Leekerlanden. Deze vogels werden echter niet systematisch geteld. De invloed van deze vogels op de vegetatie en vegetatiestructuur is in paragraaf 8.2 al besproken. Door de dompelacties is in ieder geval de toename vertraagd en is de invloed die grote groepen opgroeiende jongen van ganzen hebben op de vegetatie verminderd.

Slobeend (0 ; 12)

Territoria werden niet met zekerheid vastgesteld. Op 14 juni werd wel een ♀ met 8 al grote jongen waargenomen in de Leekerlanden. Mogelijk is dit gezin echter van elders gekomen.

Krakeend (2 ; 12)

Op 25 mei bevond een ♀ met 8 kleine pulli zich in de onder water gezette ijsbaan aan de noordzijde van de Kerkepolder. Op 14 juni werd voorts een ♀ met afleidingsgedrag waargenomen in de Leekerlanden. Gezien het gedrag van deze vogel moet zij een nest met zwaar bebroede eieren of kleine pullen in de directe omgeving hebben gehad.

Zomertaling (1 ; 4)

Op 29 april en 25 mei werd een ♂ Zomertaling waargenomen in de Leekerlanden. De laatste waarneming was op 14 juni, toen een alert woerdje roepend rondvloog in de Leekerlanden. Aan de hand van deze waarnemingen lijkt het aannemelijk dat in deze omgeving een broedgeval heeft plaatsgevonden.

Tafeleend (1 ; 12)

Op 25 juni werd een ♀ Tafeleend met 6 pullen waargenomen.

Scholekster (7 ; 15)

De paren zaten verdeeld over Kerkepolder (3) en Leekerlanden (4). Op 14 juni bevond zich een paar met 1 pul in de Kerkepolder. In de Leekerlanden liep op deze datum een paartje met 2 pullen rond.

Kievit (16 ; 15)

Met name de Kerkepolder is erg aantrekkelijk voor Kieviten door z'n korte vegetatie en vele droogvallende slikranden langs greppels en laagtes in het terrein. De paren zaten verdeeld over Kerkepolder (10) en Leekerlanden (16). Op 29 april waren in de Kerkepolder al veel jonge pullen van Kievit aanwezig (exact aantal onbekend). Op 20

mei resteerden nog in totaal 6 grote pullen. Al met al leken de aantallen jongen die vliegvlug werden tegen te vallen. Mogelijk dat het koude en natte weer een negatieve invloed heeft gehad op de overleving van pullen.

Grutto (10 ; 15)

Voor de Grutto is de Kerkepolder door de intensieve begrazing door ganzen minder geschikt geworden. In april zaten de resterende broedende vogels als Kieviten open en bloot in het grasland te broeden. Deze soort is deels verkast naar de aangrenzende Leekerlanden, waar de graslanden “Grutto-vriendelijker” zijn. Met name het meest zuidoostelijke perceel is erg geschikt voor deze soort. In juni was het hier rood en geel van de veldzuring en scherpe boterbloem. Het verschuiven van Grutto’s van de Kerkepolder naar de Leekerlanden blijkt ook uit de recente tellingen. In 2009 zaten er in de Kerkepolder nog 14 paar, tegenover slechts één Grutto in de Leekerlanden. In 2012 was het aantal paren in de Kerkepolder gezakt naar slechts 3, in de Leekerlanden zaten daarentegen 7 paren.

Het broedsucces leek redelijk tot goed, hoewel instroom van vogels uit omliggend boerenland het uiteindelijke broedsucces van de reservaat-vogels kan doen vertekenen. Zo werden op 25 mei minimaal 12 alarmerende paren geteld in de Leekerlanden. In de Kerkepolder is waarschijnlijk slechts 1 paartje Grutto’s blijven hangen (op 30 juni 1 paar met 1 juveniel). De overige paren zijn mislukt of met hun pullen verhuisd naar de Leekerlanden.

Tureluur (4 ; 15)

De paren zaten gelijk verdeeld over Kerkepolder en Leekerlanden. Op zich is de Kerkepolder met z’n vele natte terreindelen, slootkantjes en watervoerende greppels erg geschikt voor Tureluurs. Waarschijnlijk is de te korte grasgroei (door ganzenbegrazing) hier de beperkende factor.

Het broedsucces leek goed. Op 25 mei alarmeerden twee paar Tureluurs in de Leekerlanden. Op 14 juni zaten er in de ijsbaan een paartje met 3 kleine pullen en een paartje met een halfwas pul. Op 18 juni werd voorts een paartje met 4 pullen waargenomen in de Kerkepolder.

8.3 Overige waarnemingen

Op 25 mei bevond een ♂ **Pijlstaart** zich in de onder water gezette ijsbaan. Tevens bevond zich toen een **Argusvlinder** in de wegberm van de Leekerlanden. In het moerasperceeltje in de Leekerlanden bevonden zich op 20 november 21 **Watersnippen** en een **Bokje**. Op de nog steeds onder water staande ijsbaan zaten op deze datum 90 **Smienten**, 40 **Wintertalingen** en 9 **Slobeenden**.

Hoofdstuk 9 Losse waarnemingen uit andere terreinen

Hieronder wordt kort ingegaan op losse waarnemingen die werden verricht in de overige terreinen van Landschap Noord-Holland in West-Friesland.

't Laeg

Op 22 februari bevond zich een paartje **Patrijzen** langs de westrand van het reservaat. Op 12 april waren 2 **Lepelaars** aan het foerageren in 't Laeg. In totaal 3 ♀♀ met een onbekend aantal pullen **Slobeend** waren hier op 13 juni aanwezig. Op 15 juli foerageerden op enkele percelen zojuist gemaaid grasland 51 **Grutto's**, 12 **Regenwulpen**, een **Kemphaan**, 5 Tureluurs, 260 **Kieviten**, 25 **Scholeksters** en een adulte **Zwartkopmeeuw**.

Opmeerder Wuiver

Tijdens het enige bezoek in het broedseizoen van 2012 werden op 3 juni onder andere 2 nesten **Tureluur**, twee alerte woerden **Slobeend**, een woerd **Krakeend** en een alarmerende **Graspieper** aangetroffen.

Op 7 december 2012 werd een info-paneel aan de Hoogwoud-zijde van de Wuiver onthuld.

Lage Hoek

Op 6 juni zwom een ♀ **Krakeend** met 5 kleine pulli in de wegsloot langs de Lage Hoek (gelijknamige weg). Langs een slootkantje van een perceel dat wordt gepacht door dhr. Kool werd een bloeiende **Rietorchis** aangetroffen. Voor zover bekend is dit de eerste orchis die in graslandpercelen van LNH in de regio West-Friesland opduikt. Ook **Waterkruiskruid** werd op deze locatie in de slootkant aangetroffen. Laatstgenoemde soort kan echter in het hooi tot problemen leiden bij vee en wordt door de pachter en medewerkers van LNH zoveel mogelijk handmatig verwijderd.

Het niet bemesten van een drie meter brede strook land langs slootkanten is tegenwoordig in pachtcontracten standaard opgenomen als bijzondere bepaling. Hopelijk zal dit op termijn op veel meer locaties leiden tot soortenrijkere vegetaties.

Lekerveer

In 2012 broedden er geen weidevogels op dit perceel.

Waterberging Hensbroek

In 2012 waren in ieder geval weer territoria aanwezig van **Roerdomp** en **Waterral** (mond. mededeling H. Brinks). De aanwezige broedeilandjes raken door verruiging gaandeweg verder verruigd, waardoor de aantallen broedende Kluten en Visdieven de laatste jaren dalen. In de winter van 2012-2013 zal getracht worden de eilandjes nog voor het broedseizoen kaal te maken.

Hoofdstuk 10 Conclusies en aanbevelingen

Middels het gericht volgen van de vegetatieontwikkeling in de weidevogelerservaten zal top op perceelsniveau gekeken worden wat gedaan kan worden om het terrein geschikter te maken voor weidevogels. In de praktijk komt het er vooral op neer dat bemesting maatwerk gaat worden (eens in de zoveel jaar als nodig bemesten in plaats van elk jaar), met als voornaamste doel het creëren van kruidenrijkere graslanden met minder dichte en hoge grasgroei. Uit de opgedane ervaringen van de afgelopen jaren blijkt ook dat met name percelen 15-juniland en voorbeweide percelen volop benut worden door weidevogels. Percelen die gedurende het gehele broedseizoen worden doorbeweid worden verhoudingsgewijs weinig benut door weidevogels, uiteraard enigszins afhankelijk van de situatie per terrein. De komende jaren zal het terreingebruik door weidevogels blijvend worden gevolgd en waar nodig beheersafspraken op perceelsniveau in overleg met de desbetreffende pachters worden gewijzigd. In 2012 is gestart met het zaaien van grote ratelaar op een tweetal terreindelen (Wadweere en waterberging Twisk). In 2013 wordt de ontwikkeling gevolgd en eventueel uitgebreid naar andere terreinen.

Het creëren van natte percelen in weidevogelerservaten (plas-dras, greppel-plasdras) heeft grote meerwaarde voor weidevogels. In 2013 komt waarschijnlijk een plas-drasperceel in beheer in de Kerkepolder. Voorts zijn afspraken met de desbetreffende pachter gemaakt over het instellen van een greppelplas-dras in mei-juni 2013 in de Lage Hoek. Over verdere mogelijkheden voor het instellen van hogere peilen en aanleggen van natte plekken wordt in de loop van 2013 contact gezocht met HHNK.

De ontwikkelingen in Braakpolder-Zuid tonen aan dat het aanleggen van droge waterbergingen geschikte weidevogelterreintjes op kunnen leveren. Middels daarop toegespitst beheer zal worden getracht ook in een terrein als Wadweere de geschiktheid voor weidevogels te vergroten.

Natte waterbergingen als Waterberging Twisk worden gaandeweg geschikter voor allerlei planten en dieren van moerasgebieden, zoals aangetoond door een waarneming van waterspitsmuis en het tweetal broedgevallen van Waterral in 2012.

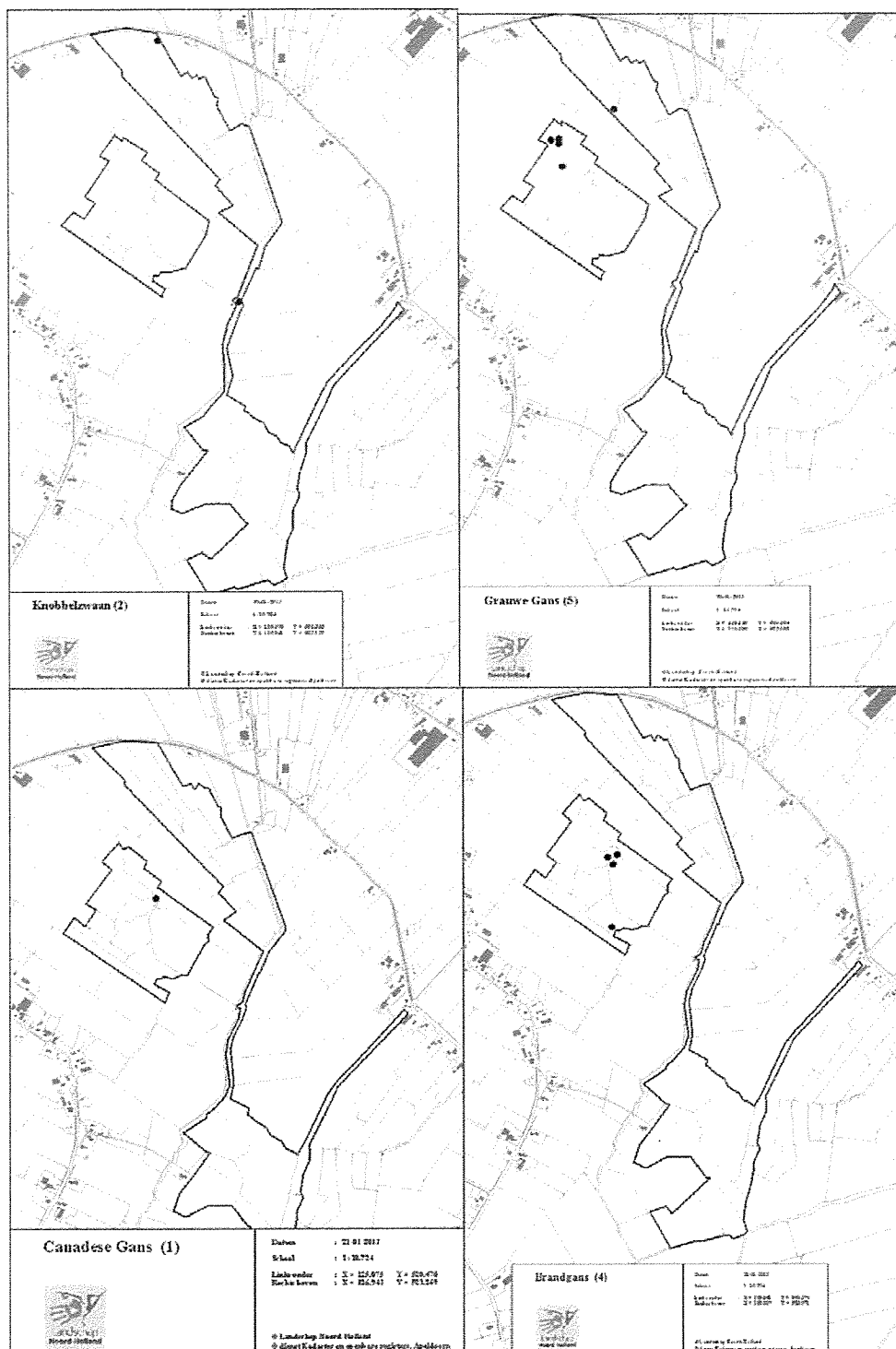
Predatiebeheer (met name weghalen van bosjes en hoge bomen, nawinter-afschot van vossen) blijft onverminderd van groot belang. In 2012 zijn op een aantal plekken hoge bomen en bosjes weg gehaald langs de Westfriese dijk. Ook aantalsregulatie van zomerganzen blijft een punt van aandacht. Voor liefhebbers van kort grasland (Kievit) is de toename van zomerganzen geen probleem, maar weidevogels die gebaat zijn bij structuurrijk hooiland (o.a. Slobeend, Grutto, Tureluur) nemen in terreinen met veel ganzen veelal af.

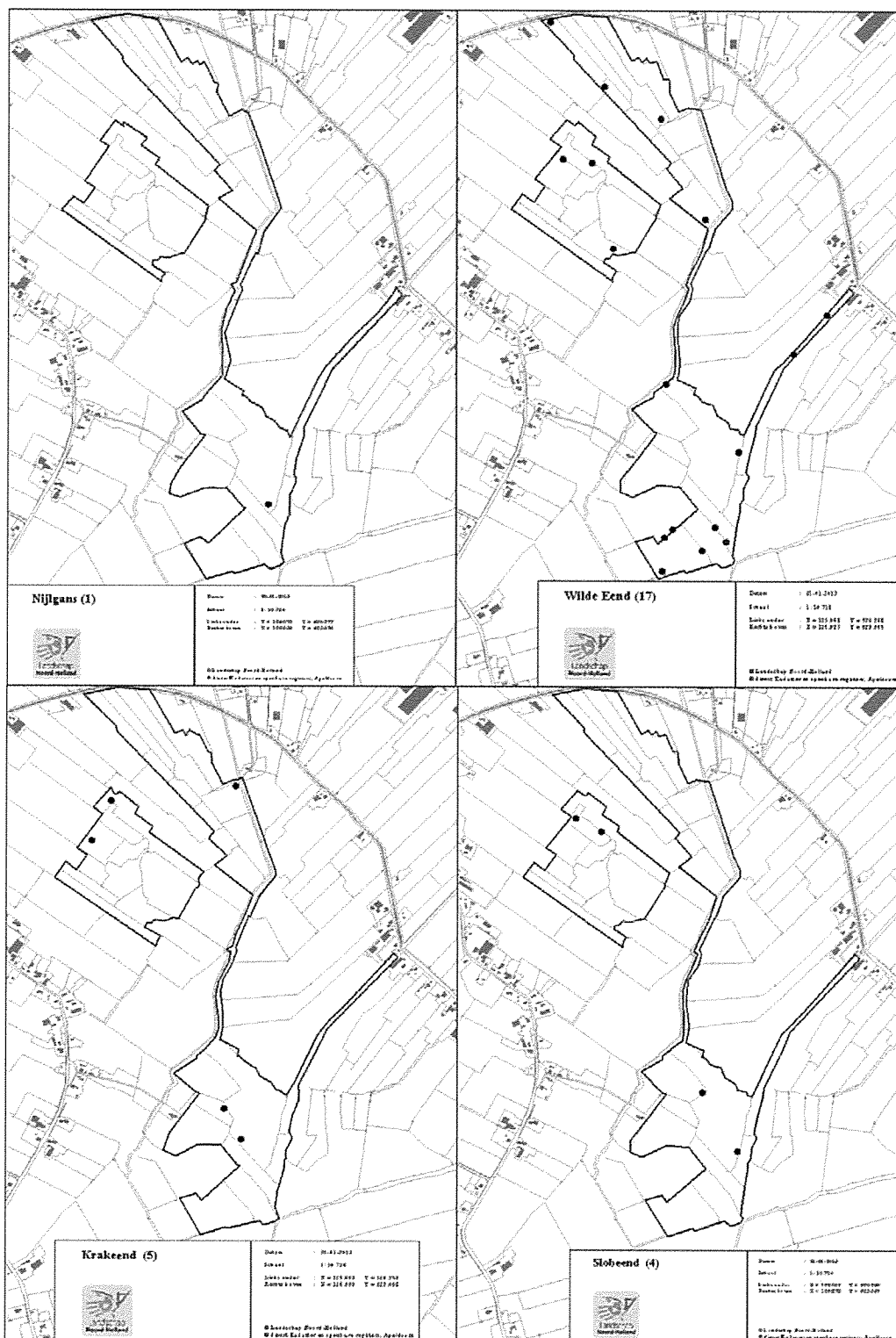
Middels het actiever opzoeken van de media (persberichten in het lokale dagblad) en de lokale politiek en het plaatsen van informatiepanelen zal worden getracht meer bekendheid en begrip te creëren voor het beheer van weidevogelreservaten in West-Friesland. In mei 2013 zal bijvoorbeeld de gemeenteraad van de gemeente Opmeer rond worden geleid in reservaat 't Laeg.

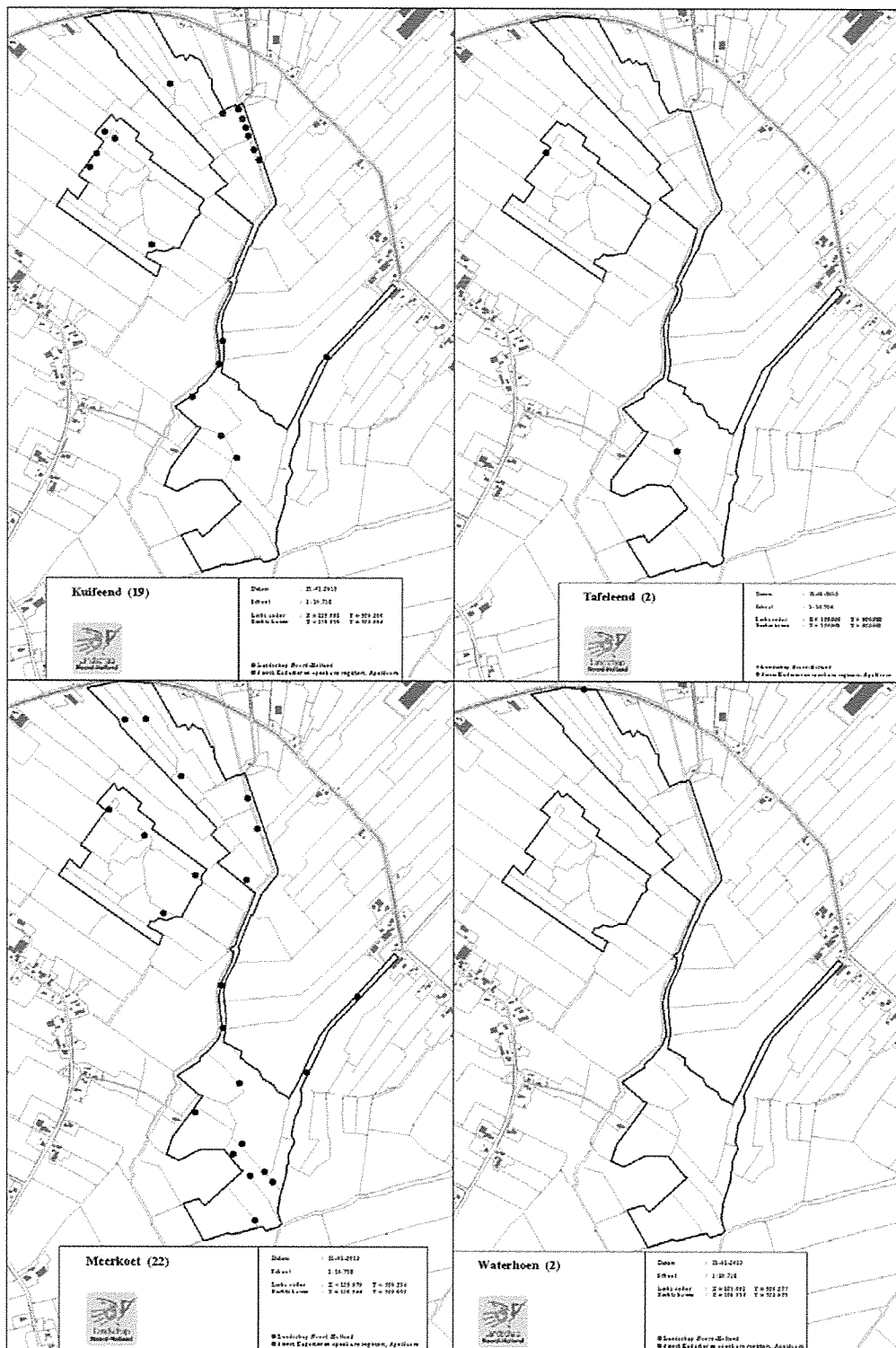
Roelf Hovinga
Beheermedewerker Landschap Noord-Holland (BE Noord)
Januari 2013

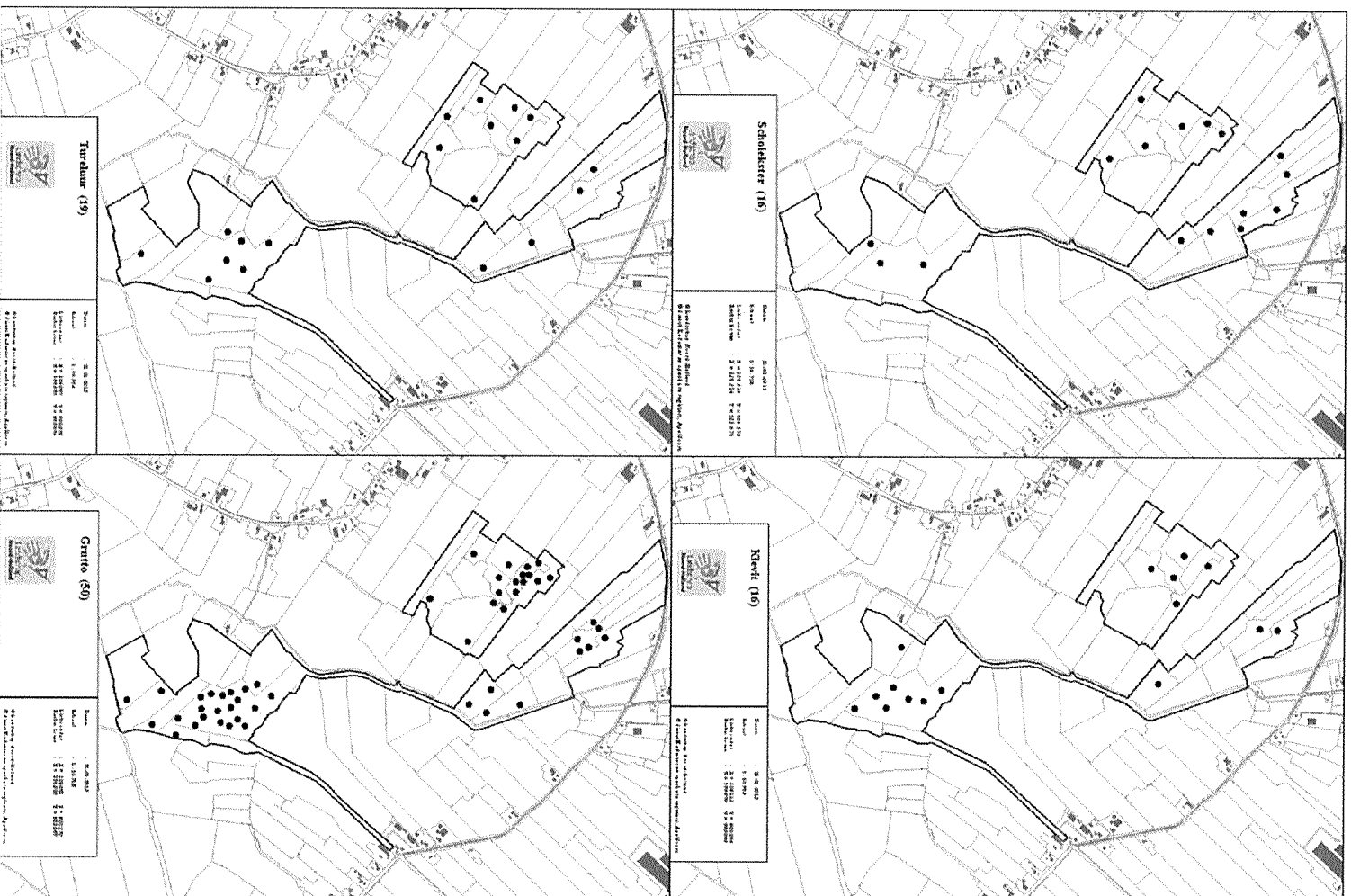
Bijlagen

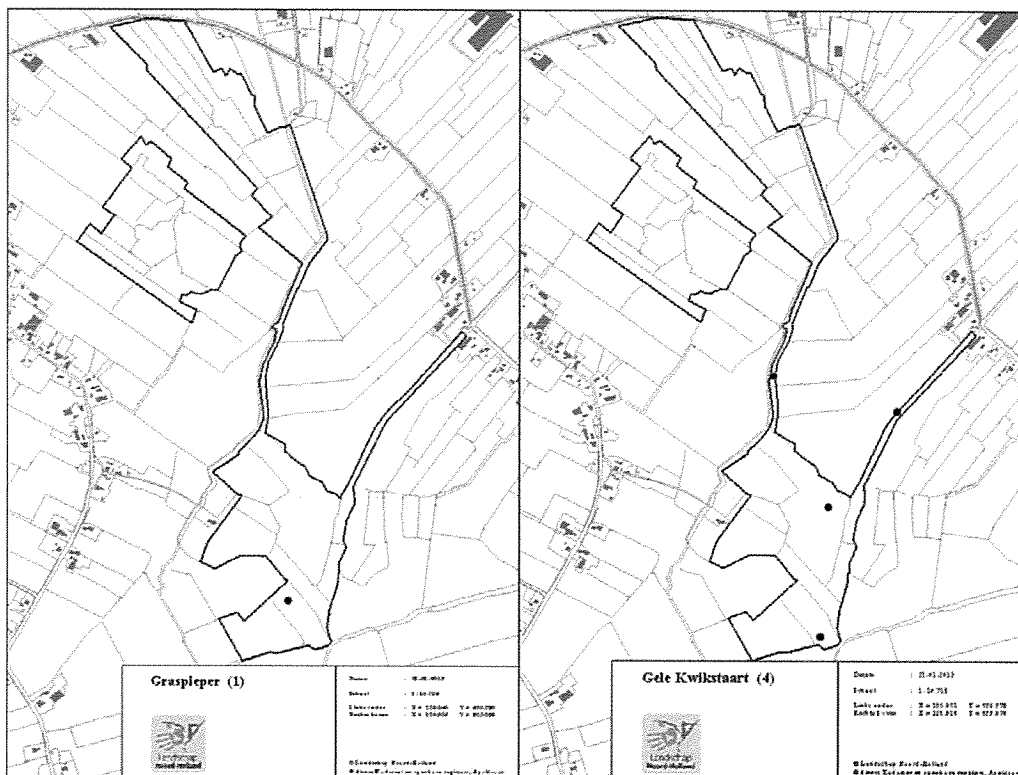
Bijlage 1: Verspreidingskaarten Broedvogels Polder Westerveer 2012











Bijlage 2: Broedparen ganzen in een aantal terreinen in West-Friesland in 2012

	Gr. Gans	Soepg.	Can. G.	Kl. Can Gans	Br.gans	Nijlg.
Braakpolder & K. v. Dussen	76					2
Waterberging Twisk	35					1
Rietput HHNK Aartswoud N	62	1				
Rietput HHNK Aartswoud Z	27					
Kerkepolder	1			67	6	
Lambertschaag	?		?			?
't Laeg	0		0			
Waterberging Hensbroek	29					
Weelpolder	7		1			1
Polder Westerveer	7			1	3	
Totaal	244	1	1	68	9	4

Bijlage 3: Aantal gedompelde ganzeneieren West-Friesland 2012

Rietput HHNK Aartswoud:					
	Gr. Gans	Soepg.	Canad. G.	Brandg.	Nijlg.
Zuidelijk deel	27 / 261				
Noordelijk deel	31 / 230	1 V.			
Totaal:	58 / 491	1			
Opmerkingen: Tevens 31 verlaten nesten, 23 dode Grauwe Ganzen, 1 nest WE.					

Waterberging Hensbroek: 29 maart					
	Gr. Gans	Soepg.	Canad. G.	Brandg.	Nijlg.
Totaal:	29 / 195				
Opmerkingen: Tevens 8 nesten Wilde Eend.					

Kolk van Dussen, Braakpolder en aangrenzende rietputten: 29 maart					
	Gr. Gans	Soepg.	Canad. G.	Brandg.	Nijlg.
Totaal:	76 / 516				
Opmerkingen: 18 nesten Wilde eend					

Waterberging Twisk (waterberging en kleiputten) : 29 maart					
	Gr. Gans	Soepg.	Canad. G.	Brandg.	Nijlg.
Totaal:	35 / 207				
Opmerkingen: 7 nesten Wilde Eend					

Kleiput tussen Lambertschaag en snelweg:					
	Gr. Gans	Soepg.	Canad. G.	Brandg.	Nijlg.
Totaal:					
Opmerkingen: Gedompeld door lokale boer, geen gegevens.					

Weelpolder : 10 & 29 april					
	Gr. Gans	Soepg.	Canad. G.	Brandg.	Nijlg.
Totaal:	7 / 42		1 / 6		
Opmerkingen: Tevens 1 pr. Nijlgans aanwezig.					

Kerkepolder : 7 mei 2012 (G. Blok)				
	Gr. Gans	Kl. Can. Gans	Brandgans	Nijlg.
Totaal:	1 / 6	67 / 303	6 / 30	
Opmerkingen: Van elders diverse paren Grauwe Gans met pullen naar hier gekomen.				

Polder Westerveer : 9 & 29 april, 13 mei					
	Gr. Gans	Kl. Can. Gans	Brandgans	Nijlg.	
Totaal:	7 / 46	1 / 5	3 / 15		

Bijlage 4: Broedgevallen Oeverzwaluw Waterberging Twisk in 2012

O O X	X X X	X X X	X X X	X O X	X X X	X X O	X X X	X X X	X O X
O O X	X X X	O X	O X X	O X	O X	X O X	X X X	X O X	O X O
X O X	X O O	O	X X O	X	O	O O O	O O O	O O O	O O O
O O O	O O O	X X O	O O O	O O O	O O X	O O O	O O O	O X O	O X O
		O O O		O O O	O O O				
4	7	6	7	4	5	4	6	6	4
Toelichting: Vooraanzicht van de oeverzwaluwwand Twisk met daarop aangegeven alle 120 nestpijpen. De "0" staan voor in 2012 niet bezette nestpijpen, de "X" voor pijpen waarin in 2012 succesvol gebroed is. Het totaal aantal paren bedroeg in 2012 53. Opvallend is de voorkeur voor de hoogste broedholtes. Van boven naar beneden is de bezettingsgraad van beschikbare nestpijpen 83, 60, 27 en 7 %. Totale bezettingsgraad 44 %.									